

YKSITYISMETSIIEN HAKKUIDEN LISÄÄMINEN SODAN- KYLÄN METSÄNHOITOYHDISTYKSEN TOIMIALUEELLA

Metsäalan lakimuutosten ja metsätieverkoston parantamisen vaikutukset

Mia-Maria Riipi

Opinnäytetyö
Metsätalouden koulutusohjelma
Metsätalousinsinööri (AMK)

2015

Metsätalouden koulutusohjelma
Metsätalousinsinööri

Tekijä	Mia-Maria Riipi	Vuosi	2015
Ohjaaja	Tapio Sironen		
Toimeksiantaja	Metsänhoitoyhdistys Sodankylä		
Työn nimi	Yksityismetsien hakkuiden lisääminen Sodankylän metsänhoitoyhdistyksen toimialueella – Metsäalan lakimuutosten ja metsätieverkoston parantamisen vaikutukset		
Sivu- ja liitemäärä	43 + 2		

Tämän opinnäytetyön tavoitteena on selvittää metsänomistajien mielipiteitä metsäalan lakimuutosten vaikutuksista sekä metsätieverkoston parantamisesta Sodankylän metsänhoitoyhdistyksen toimialueella. Työstä saatavan tiedon avulla metsänhoitoyhdistys pystyy kehittämään toimintaansa ja palveluiden markkinointia siten, että hakkuiden määrä saataisiin kasvatettua lähemmäksi vuotuista hakkuusuunnitetta.

Tutkimuksen aineisto kerättiin kyselytutkimuksena toimeksiantajan järjestämissä metsäalan lakimuutoksia koskevissa koulutustilaisuuksissa. Koulutustilaisuuksia järjestettiin kahdeksan kappaletta eri puolilla Sodankylän kunnan aluetta. Tutkimus oli kokonaistutkimus ja vastauksia kertyi yhteensä 134 kappaletta. Tuloksia analysoitiin muun muassa ristiintaulukoimalla.

Tutkimuksessa selvisi, että metsäsuunnitelmalla on suuri vaikutus metsänomistajan puukauppa-aktiivisuuteen. Metsänomistajat suosivat metsän peitteellisyyttä ylläpitäviä kevyempiä hakkuuvaihtoehtoja. Metsätieverkoston parannukset toivottiin kohdistettavan vanhojen teiden kunnostukseen sekä syys- ja talviteiden muodostamiseen. Suurin osa metsänomistajista piti metsänhoitoyhdistyksen palveluita erittäin tärkeänä ja aikoi jatkaa jäsenyyttään tulevaisuudessa.

Metsänhoitoyhdistys voi tulevaisuudessa kehittää jäsenilleen bonusjärjestelmän, mikä vahvistaisi entisiä asiakassuhteita ja houkuttelisi myös uusia asiakkaita. Metsäsuunnitelmat lisäävät tietoutta hakkuumahdollisuuksista. Suunnitelmien markkinointi etenkin eläkeläisille auttaisi myös nuorempia sukupolvia, kun heistä tulee metsänomistajia. Myös eri-ikäisrakenteisesta metsänkasvatuksesta tiedottamista kannattaa lisätä, muun muassa järjestämällä metsänomistajille vierailuja esimerkkikohteille.

Avainsanat: metsänhoitoyhdistys, lakimuutos, metsätie

School of Forestry and Rural Industries
Forestry Programme

Author	Mia-Maria Riipi	Year	2015
Supervisor(s)	Tapio Sironen		
Commissioned by	Forest Management Association of Sodankylä		
Subject of thesis	Increasing Fellings in Private Forests in Forest Management Association Area of Sodankylä: The Effects of Law Amendments of Forestry Sector and Improvement of Forest Road Network		
Number of pages	43 + 2		

The objective of this thesis is to find out forest owner's opinions about the effects of law amendments of forestry sector and improvement of forest road network in the Forest Management Association area of Sodankylä. By means of information of this thesis the Forest Management Association will be able to improve their activities and marketing of services in such a way that the number of fellings is closer to annual allowable cut.

Data of the research was collected by a questionnaire in education events about law amendments of forestry sector organized by the employer. Eight education events was organized in several parts of Sodankylä municipality. The research was a census study and the number of questionnaire answers was 134. The results were analysed inter alia by cross tabling.

According to the research, the forestry plan has a huge effect to timber sale activity of forest owners. Forest owners favour lighter felling options that maintain coverage of forest. The improvements of forest road network was hoped to focus on repairing of old roads and creating of autumn and winter roads. Most of the forest owners think that the services of the Forest Management Association are very important and most of them will continue their membership in the future.

The Forest Management Association can improve a bonus system for their members in the future, that would fortify previous customer relationships and would also decoy new customers. Forestry plans increase knowledge about felling opportunities. Marketing plans especially for pensioners would also help new generations when they become forest owners. Informing about the uneven-aged forestry should also increase, inter alia by organizing visits to example objects.

Key words Forest Management Association, amendment of law, forest road

SISÄLLYS

KUVIOLUETTELO	5
1 JOHDANTO	6
2 YKSITYISMETSÄTALOUS	9
2.1 Yksityismetsien rakenne	9
2.2 Yksityinen metsänomistaja	10
2.3 Yksityismetsien puukauppa	11
2.4 Yksityismetsien metsätiet.....	13
3 METSÄNHOITOYHDISTYKSET	15
3.1 Metsänhoitoyhdistysten historia ja nykytilanne	15
3.2 Metsänhoitoyhdistys Sodankylä.....	17
4 METSÄALAN LAKIMUUTOKSET	19
4.1 Muutokset metsälaissa	19
4.2 Muutokset metsänhoitoyhdistyslaissa.....	19
5 TUTKIMUSAINEISTO JA MENETELMÄT	21
6 TUTKIMUSTULOKSET JA NIIDEN TARKASTELU	23
6.1 Vastaajien taustatiedot.....	23
6.2 Puukaupallinen toiminta.....	26
6.3 Hakkuukäytäntöjen kehittäminen	28
6.4 Metsätieverkoston parantaminen	31
6.5 Metsänhoitoyhdistyksen palvelut ja jäsenyys.....	33
7 JOHTOPÄÄTÖKSET	36
LÄHTEET	40
LIITTEET	43

KUVIOLUETTELO

Kuvio 1. Ikäjakautuma.....	23
Kuvio 2. Ammattiryhmä.....	24
Kuvio 3. Metsätilan koko	25
Kuvio 4. Puukaupan syntyyn vaikuttavat tekijät	27
Kuvio 5. Puukaupan kilpailuttaminen	28
Kuvio 6. Hakkuukäytäntöjen suosiminen	29
Kuvio 7. Jatkuvan kasvatuksen soveltuvuus	30
Kuvio 8. Metsätieverkoston parantaminen	31
Kuvio 9. Metsätien parantamisen omakustannusosan suuruus	32
Kuvio 10. Metsänhoitoyhdistyksen jäsenyys	34
Kuvio 11. Jäsenmaksun muodostuminen	35

1 JOHDANTO

Sain opinnäytetyöni aiheen Sodankylän metsänhoitoyhdistyksen toiminnanjohtaja Teuvo Tapaniselta helmikuussa 2014. Olin aiheeseen erittäin tyytyväinen, sillä toivoin juuri kyselytutkimuksen luontoista opinnäytetyötä, joka koskettaisi vielä omaa kotipaikkakuntaani. Lisäksi halusin perehtyä tarkemmin yksityismetsätalouteen suorittuani työharjoittelut valtion metsätalouden puolella.

Sodankylän metsänhoitoyhdistyksen hakkuusuunnite on vuosittain ollut noin 150 000 kuutiometriä. Viime vuosina toteutetut hakkuut ovat kuitenkin jääneet noin 100 000 kuutiometriin, eli vain 66 prosenttiin hakkuusuunnitteesta. Yksityismetsien vuotuinen kasvu Sodankylän alueella on noin 300 000 kuutiometriä, joten potentiaalia hakkuiden määrän lisäämiselle löytyy. Nuorten kasvatusmetsien määrä alueella on suuri, joten tulevaisuudessa etenkin kasvatushakkuiden mahdollisuudet lisääntyvät. (Metsänhoitoyhdistys Sodankylä 2013.)

Viimeaikaiset metsäalan lakimuutokset luovat haasteita ja mahdollisuuksia niin metsänomistajille kuin metsäalan ammattilaisille. Muun muassa uudistusrajojen poistuminen ja jatkuvan kasvatuksen käytön mahdollisuus luovat lukuisia uusia vaihtoehtoja metsänkasvatukseen, jolloin metsäammattilaisten asema metsänomistajien neuvojina ja palveluntarjoajina korostuu entisestään. Metsänhoitoyhdistysten lakimääräisen jäsenyyden sekä liiketoiminnallisten rajoitteiden poistuminen taas haastavat metsänhoitoyhdistyksiä kehittämään markkinointiaan ja palveluitaan kilpailukyvyn ylläpitämiseksi.

Toimiva metsätieverkosto on hyvin tärkeä osa metsätaloutta, sillä lähes aina puun on kuljettava jonkin matkaa metsätien kautta ennen pääsyä jalostuslaitokseen. Sodankylän kaltaisessa kohtalaisen laajoja asumattomia metsäalueita käsittävässä kunnassa metsätieverkostolla on erityisen suuri merkitys metsätalouden kannalta, vaikuttaen niin kantohintoihin kuin metsänhoidon kustannuksiin. Usein metsätiet kulkevat yksityismaiden kautta, jolloin maanomistajilla on pää-

vastuu teiden kunnossapidosta. Muun muassa metsänhoitoyhdistysten tarjoamien metsäteiden suunnittelu- ja toteutuspalveluiden merkitys korostuu Sodankylän kaltaisissa kunnissa.

Osin samoja aihealueita käsitteleviä opinnäytetöitä on tehty viime vuosina lukuisia ympäri Suomea, etenkin koskien metsänomistajien näkemyksiä metsälain sekä metsänhoitoyhdistyslain muutoksista. Lisäksi yksityismetsien puuntarjontaa ja puunmyyntipäätökseen vaikuttavia tekijöitä on tutkittu kattavasti muun muassa Haltian, Hornen, Hännisen ja Rämön tutkimuksessa. (Haltia, Horne, Hänninen & Rämö 2011, 3–4).

Opinnäytetyössäni tutkin metsänomistajien mielipiteitä rajatuista aihealueista hakkuiden lisäämisen näkökulmasta Sodankylän metsänhoitoyhdistyksen toiminta-alueella. Opinnäytetyö rajattiin käsittelemään metsäalan lakimuutosten sallimaa hakkuutapojen kehittämistä, metsätieverkoston parantamista sekä metsänhoitoyhdistyksen palveluita ja jäsenyyttä. Lisäksi kartoitin pienimuotoisesti metsänomistajien puukauppakäytäntöjä, kuten puukauppamotiiveja, aktiivisuutta ja kilpailuttamista.

Opinnäytetyöni tutkimus pyrkii vastaamaan seuraaviin kysymyksiin:

- Mitä mieltä metsänomistajat ovat metsälain uudistamisen mahdollistamista muutoksista eri hakkuukäytäntöihin?
- Miten metsänomistajat suhtautuvat metsänhoitoyhdistyksen palveluihin ja jäsenyyteen?
- Miten metsätieverkostoa tulisi metsänomistajien mielestä parantaa?

Opinnäytetyöni tavoitteena on tuottaa tietoa, jonka avulla Sodankylän metsänhoitoyhdistys voi kehittää palveluitaan ja toimintaansa sekä niiden markkinointia siten, että yksityismetsien vuotuiset hakkuumäärät saataisiin kasvatettua lähemmäs hakkuusuunnitetta. Lisäksi asetin henkilökohtaiseksi tavoitteekseni tutustua metsälain muutoksen luomiin mahdollisuuksiin hakkuukäytännöissä sekä saada

tarkempi käsitys oman kotikuntani yksityismetsätalouden tilasta. Opinnäytetyöni tukee myös Lapin Ammattikorkeakoulun strategiassa mainittua luonnonvarojen järkevän käytön edistämistä.

2 YKSITYISMETSÄTALOUS

2.1 Yksityismetsien rakenne

Suomen koko maapinta-alasta noin 86 prosenttia eli 26,2 miljoonaa hehtaaria on metsätalousmaata. Tästä pääosin puuntuotantoon käytettävissä olevaa metsämaata on 20,3 miljoonaa hehtaaria ja kitu- sekä joutomaita yhteensä 5,7 miljoonaa hehtaaria. Puuntuotannon ulkopuolelle jäävään osaan metsätalousmaata luetaan alueet, joilla suojeluun, lakiin, kaavoitukseen tai metsänomistajan päätökseen nojaten ei metsätalouden harjoittaminen ole sallittua. (Peltola 2014a, 33.)

Metsämaaksi luokitellaan metsät, joiden puuston potentiaalinen vuotuinen keski- kasvu on vähintään 1,0 kuutiometriä hehtaaria kohti (m^3/ha). Metsätalousmaa on luokiteltu metsämaan lisäksi kitumaihin, joutumaihin sekä muuhun metsätalousmaahan. Kitumaiden puuston potentiaalinen vuotuinen keski- kasvu on 0,1–1,0 m^3/ha , kun taas joutomailla vastaava arvo on alle 0,1 m^3/ha . Loput 0,2 miljoonaa hehtaaria metsätalousmaasta luokitellaan muuhun metsätalousmaahan, joka sisältää metsäautotiet, riistapellot, sorakuopat, metsätalouden pysyvät varastopaikat yms. (Peltola 2014a, 37.)

Lapissa metsätalousmaasta metsämaata on noin viisi miljoonaa hehtaaria, kitu- ja joutomaita noin 4,4 miljoonaa hehtaaria ja muuta metsätalousmaata noin 49 000 hehtaaria. Lapissa sijaitseekin noin 77 prosenttia koko Suomen kitu- ja joutomaista. Toisin sanoen soiden ja suometsien osuus Lapin maapinta-alasta on suuri. (Peltola 2014a, 47.)

Valtakunnan metsien inventoinnin (VMI 11) mukaan yksityiset metsänomistajat omistavat noin 53 prosenttia metsätalousmaasta ja puuntuotannollisesti merkittävästä metsämaasta noin 67 prosenttia. Verohallinnon tietojen mukaan yksityishenkilöt omistavat noin 62 prosenttia metsämaan kokonaispinta-alasta. Erot prosenttiosuuksien välillä johtuvat verohallinnon ja valtakunnan metsien inventointien käyttämisestä erilaisista menetelmistä, mutta on selvää, että yksityismetsien

asema Suomen metsätaloudessa ja puuntuotannossa on merkittävä. Koko maassa yksityisten metsänomistajien omistamien metsätilakokonaisuuksien keskikoko on noin 30 hehtaaria ja pinta-alallisesti selvästi eniten on 20–49,9 hehtaarin ja 50–99,9 hehtaarin tiloja. (Peltola 2014a, 35.)

Lapissa yksityiset metsänomistajat omistavat vain noin 26 prosenttia metsätalousmaasta. Valtiolla puolestaan on metsänomistajana Lapissa merkittävä asema, sillä se omistaa noin 68 prosenttia metsätalousmaasta. Siihen vaikuttaa suuresti laajojen suojelualueiden sijoittuminen Lappiin. Lapissa yksityisten metsänomistajien omistamien metsätilojen keskikoko on huomattavasti suurempi kuin valtakunnallisesti, peräti 46,9 hehtaaria. Pinta-alallisesti eniten Lapissa on 50–99,9 hehtaarin sekä 100–199,9 hehtaarin tiloja. (Peltola 2014a, 52, 56.)

Suomi ja yleensä Pohjoismaat eroavat selvästi metsien omistajarakenteeltaan muusta Euroopasta, etenkin sen keski- ja eteläosista. Esimerkiksi Bulgariassa, Puolassa, Tšekissä ja Slovakiassa yksityismetsien osuus on vain noin 10–20 prosenttia. Suurin omistaja näissä maissa on usein valtio, esimerkiksi Puolassa ja Bulgariassa valtio omistaa noin 80 prosenttia metsäalueista. Vastaavasti metsätaloudellisesti merkittävistä maista Saksassa yksityismetsien osuus on noin 40 prosenttia ja Ranskassa noin 64 prosenttia. (Hirsch & Schmithüsen 2010, 9–18.)

2.2 Yksityinen metsänomistaja

Vuonna 2012 Suomessa oli arviolta noin 632 000 yksityistä metsänomistajaa (Peltola 2014a, 35). Vielä joitain vuosikymmeniä sitten tyypillinen metsänomistaja asui maaseudulla oman metsätilansa yhteydessä, mutta viime aikojen voimakkaan rakennemuutoksen seurauksena yhä useampi metsänomistaja löytyy kaupungista ja taajamista (Hänninen, Karppinen & Leppänen 2011, 5). Esimerkiksi maatalousyrittäjien osuus metsänomistajista laski 1990-luvulla 31 prosentista 22 prosenttiin ja on 2000-luvulla maatilojen lukumäärän vähentyessä laskenut edelleen (Rämö & Tilli 2006, 3). Nykyään suurin metsänomistajaryhmä on eläkeläiset

ja toiseksi suurin palkansaajat. Lisäksi naisten osuus metsänomistajissa on lisääntynyt huomattavasti. (Hänninen ym. 2011, 17.)

Yksityisten metsänomistajien ikärakenne on myös muuttunut viimeisten vuosikymmenien aikana. Vielä 1990-luvulle tullessa metsänomistajan keski-ikä oli noin 54 vuotta, kun taas vuonna 2010 se oli jo 60 vuotta. Suurimman metsänomistajaryhmän eläkeläisten keski-ikä oli noin 70 vuotta vuonna 2010. Metsänomistajien ikääntymisen seurauksena myös jakamattomien kuolinpesien ja yhtymien muodossa tapahtuva metsien yhteisomistus on lisääntynyt merkittävästi. (Hänninen ym. 2011, 23; Rämö & Tilli 2006, 3.) Vastaavanlainen ikätrendi on havaittavissa koko Euroopan alueella, missä esimerkiksi alle 30-vuotiaiden metsänomistajien osuus vaihtelee maittain 0–20 prosentin välillä (Hirsch & Schmithüsen 2010, 26–27).

Metsänomistajien tavoitteet ovat myös muuttuneet monitavoitteisempaan suuntaan. Yhä useammalle metsänomistajalle metsä merkitsee muutakin kuin rahallista tuottoa, esimerkiksi virkistyskäyttömahdollisuuksia tai hyödykkeitä, kuten marjoja ja riistaa. (Hänninen ym. 2011, 31–32.) Lisäksi metsänomistajien kiinnostus monimuotoisuutta sekä ilmasto- ja ympäristökysymyksiä kohtaan on lisääntynyt (Horne, Mäkijärvi, Rämö & Toivonen 2009, 1). Suomi eroaa tässä asiassa merkittävästi monista Euroopan maista, sillä esimerkiksi Unkarin metsänomistajista puolille ja Irlannissa peräti 84 prosentille metsät ovat pääasiassa tuotantovälineitä ja rahanlähteitä (Hirsch & Schmithüsen 2010, 30–31).

2.3 Yksityismetsien puukauppa

Yksityismetsien puukaupalliselle toiminnalle tyypillistä on myyjien suuri lukumäärä etenkin kuitupuumarkkinoilla (Kiviniemi 2006, 37). Vuonna 2012 Suomessa oli yksityisten henkilöiden omistuksessa noin 346 400 yli kahden hehtaarin metsätilakokonaisuutta (Peltola 2014a, 35). Haasteita puumarkkinoille tuo ostajien vähäisyys. Vielä 1980-luvulla Suomessa oli noin parikymmentä kohtalaisen suurta metsäteollisuusyritystä ja sahateollisuudella oli myös vahva asema. Viime

vuosina pääosa (noin 85 %) ostetusta puusta on jakautunut muutaman suurimman metsäteollisuusyrityksen käyttöön, ja sahojen määräkin on vähentynyt merkittävästi. (Airaksinen 2008, 361.)

Vuonna 2014 yksityismetsien puukaupan kokonaismäärä arvioitiin olevan noin 34 miljoonaa kuutiometriä. Kokonaismäärä jakautuu tasaisesti tukki- ja kuitupuun välillä muiden puutavaralajien osuuden ollessa vain noin neljä prosenttia. Tukkipuun osuus puukaupasta oli noin 15 miljoonaa kuutiometriä ja kuitupuun noin 17 miljoonaa kuutiometriä. (Peltola 2015.)

Yksityismetsien puukauppa on viime vuosina painottunut pääasiassa pystykauppoihin, joiden osuus vuoden 2014 kokonaisostoista oli peräti 82 prosenttia. Pystykaupoilla tehdyistä hakkuista noin 70 prosenttia oli uudistushakkuuleimikoista, noin 16 prosenttia harvennushakkuista ja noin 14 prosenttia ensiharvennuksilta. (Peltola 2015.) Pystykaupassa puun myyjä antaa puun ostajalle hakkuuoikeuden määrätylle alueelle eli tässä tapauksessa leimikolle. Ostaja huolehtii puun korjuusta kaikkine kustannuksineen ja maksaa myyjälle sopimuksessa ilmoitettujen sen hetkisten kantohintojen mukaisen korvauksen hakatusta puustosta. (Peltola 2014b, 149.)

Loput 18 prosenttia yksityismetsien puukaupoista tehtiin hankintakauppoina (Peltola 2015). Hankintakaupassa puun myyjä huolehtii sopimuksen mukaisen puuerän korjuusta kaikkine kustannuksineen ja toimittaa puutavaran määrättyyn paikkaan kaukokuljetusreitillä varrelle. Hankintakauppoihin luetaan usein myös käteiskaupat, joissa myytävänä on jo valmiiksi myyjän tienvarteen toimittama puuerä. Hankintakaupoissa ostaja maksaa myyjälle sopimuksessa ilmoitettujen sen hetkisten hankintahintojen mukaisesti. (Peltola 2014b, 149.)

Metsänhoitoyhdistysten laatimien puunmyyntisuunnitelmien kattavuus on viime vuosina ollut noin 70 prosenttia yksityismetsien myyntimääristä. Yhdistysten hoitamien valtakirjakauppojen osuus yksityismetsien puukaupoista on taas ollut noin

40 prosenttia, mikä kertoo metsänhoitoyhdistysten vahvasta asemasta yksityismetsien puumarkkinoilla. (Airaksinen 2008, 364–365; Äijö 2010, 14.) Valtakirjakaupassa metsänomistaja valtuuttaa metsänhoitoyhdistyksen edustajan hoitamaan puukaupan kilpailuttamisen ja sopimusehtojen neuvottelemisen metsänomistajan puolesta (Kiviniemi 2006, 38).

Valtakirjakauppojen lisäksi metsänomistajalla on myös muita mahdollisuuksia puukaupan toteutukseen, esimerkiksi hän voi kilpailuttaa puukaupan itse ja tehdä suoraan kaupat ostajan kanssa. Metsänomistaja voi olla myös jonkin metsäyhtiön sopimusasiakas, jolloin puukaupalliset toiminnot hoidetaan yleensä kyseisen yhtiön kanssa, usein vielä henkilökohtaisen metsäasiantuntijan kautta. Lisäksi sopimusasiakkaille on usein tarjolla muitakin etuja, kuten bonustuloja puukaupoista tai alennuksia yhtiön ja yhteistyökumppaneiden tarjoamista palveluista. Osa yhtiöistä tarjoaa apua myös esimerkiksi metsätilan sukupolvenvaihdoksessa, metsäverotuksessa, sekä tila-arvioiden teossa. (Metsä Forest 2015; Stora Enso 2015.)

2.4 Yksityismetsien metsätiet

Eräs yksityismetsien puukaupan kannalta merkittävä tekijä on toimiva ja kattava metsätieverkosto, mikä valikoitui myös yhdeksi tarkasteltavaksi osatekijäksi opinäytetyössäni. Rakennettuja metsäautoteitä on Suomessa arviolta noin 120 000 kilometriä (Tieyhdistys 2015). Metsäautoteiden kautta puut kulkevat perille jalostuslaitoksiin, joten niiden kunto vaikuttaa käytännössä puukaupan ajankohtaan ja toteutusmahdollisuuksiin. Hyväkuntoinen metsätie kohottaa tilan arvoa ja tehostaa metsänhoitotöiden toteutusta, sekä voi vaikuttaa myös puun hintaan. (Metsäkeskus 2014b.)

Metsäautotiet ovat pääasiassa yksityisteitä, joten niiden hallinnosta ja hoidosta vastaa yleensä tiekunta. Tiekunta on tieosakkaista tietoimituksessa muodostettu

elin, joka vastaa yksityistien tienpidosta ja hallinnosta. Tieosakkaiksi luetaan henkilöt, joiden omistamilla kiinteistöillä on tieoikeus kyseiseen yksityistiehen sekä elinkeinonharjoittajat, joille on myönnetty tienkäyttöoikeus. (Tiekunta 2015.)

Nykyään kunnostus- ja rakennustöiden pääpaino on metsäteiden peruserätyksissä, mutta myös uusia teitä rakennetaan jonkin verran. Tiekuunnan ei tarvitse maksaa kokonaan itse rakennus- ja kunnostustöistä aiheutuvia kustannuksia, vaan niihin on mahdollista saada kestävän metsätalouden rahoituslain (Kemera) avustusta. Yleensä kunnostustyöt ajoitetaan puukaupan yhteyteen, jolloin metsänomistajien omarahoitusosuus voidaan maksaa osin tai kokonaan hakkuutuloista. (Metsäkeskus 2014b.)

Metsäteiden korjaukseen ja rakentamiseen saatavan Kemera-tuen määrä on noin 30–60 prosenttia kokonaiskustannuksista riippuen tapauksesta (MMM 2015). Avustusten saamisesta päättää alueellinen metsäkeskus (Hämäläinen 2010, 19). Avustus myönnetään tilakohtaisesti tieosuuden suuruuden perusteella. Mikäli tilalla on voimassa oleva metsäsuunnitelma, avustus myönnetään täysimääräisenä. Metsäsuunnitelman puuttuessa avustuksen määrä alenee kymmenen prosenttiyksikköä. (Metsäkeskus 2014c.)

3 METSÄNHOITOYHDISTYKSET

3.1 Metsänhoitoyhdistysten historia ja nykytilanne

Metsänhoitoyhdistykset ovat metsänomistajien muodostamia yhteisöjä ja samalla etujärjestöjä. Metsänomistajat valitsevat kuhunkin yhdistykseen vaaleilla keskuudestaan valtuuston, joka päättää metsänhoitoyhdistyksen toiminnasta ja palveluista. Valtuuston toimikausi on neljä vuotta. Valtuusto valitsee myöhemmin keskuudestaan hallituksen, jonka koko riippuu valtuuston jäsenmäärästä. (Laki metsänhoitoyhdistyksistä 2013/1090 15 §; Metsänhoitoyhdistys 2015b.)

Metsänhoitoyhdistysten historia juontaa juurensa aina 1900-luvun alkuvuosille, jolloin perustettiin ensimmäisiä Pellervo-seuran ajamia metsätalousyhdistyksiä. Metsätalousyhdistyksillä pyrittiin metsänomistajien yhteistoiminnan lisäämiseen, sekä heille tarjottiin neuvontaa palkkaamalla niin sanotuilla jäsenmaksuilla metsänhoidonneuvojia. Yhdistykseen sitouduttiin yleensä 5–10 vuodeksi ja säännöt perustuivat osin vuoden 1886 metsälain säännöksiin, jotka asettivat metsänomistajille kohtalaisen paljon velvoitteita. Vapaamuotoisempien metsänhoitoyhdistysten määrä alkoi kasvaa voimakkaasti vuodesta 1909 lähtien, sillä osa metsänomistajista koki metsätalousyhdistysten velvoitteet liiallisiksi. Metsänhoitoyhdistyksillä oli omat sääntönsä, eivätkä ne perustuneet niin vahvasti sen aikaiseen metsälakiin toisin kuin metsätalousyhdistysten säännöt. (Viitala 2006, 28, 33–35.)

MTK:n metsävaltuuskunnan aloitteesta 1940-luvulla ryhdyttiin valmistelemaan ensimmäistä Metsänhoitoyhdistyslakia. Laki herätti kuitenkin paljon eriäviä mielipiteitä eri osapuolten välillä, ja lopulta Metsänhoitoyhdistyslaki astui voimaan vasta vuonna 1950. Ensimmäisessä Metsänhoitoyhdistyslaissa säädettiin muun muassa jäsenmaksun, eli niin sanotun metsänhoitomaksun suuruudesta ja siitä kuka olisi maksuvelvollinen. Käytännössä metsänhoitoyhdistysten jäsenyys muuttui metsänomistajille lain myötä pakolliseksi. Lisäksi laki rajoitti metsänhoitoyhdistysten puukaupallista toimintaa siten, että metsänhoitoyhdistykset eivät saaneet harjoittaa puukauppaa eikä muutakaan elinkeinotoimintaa omaan lukuunsa. Metsänhoitoyhdistysten asema vahvistui voimakkaasti lain voimaantulon

myötä, mistä kertoo jäsenmäärien kasvu 1950-luvulla. Vuodesta 1949 vuoteen 1959 jäsenmäärät olivat nousseet 42 000:sta yli 150 000:een. (Viitala 2006, 70, 78–83, 89.)

Paineet metsänhoitoyhdistysten toiminnan kehittämistä kohtaan nousivat 1990-luvulla niin korkeiksi, että lopulta Metsänhoitoyhdistyslain muutos oli toimivin ratkaisu metsänhoitoyhdistysten aseman elvyttämiseksi. Muutokset Metsänhoitoyhdistyslakiin hyväksyttiin eduskunnassa lähes kahden vuoden valmistelujen ja useiden ehdotusten jälkeen vuonna 1998. Suurimmat muutokset laissa koskivat kritiikkiä saanutta metsänhoitomaksua sekä metsänhoitoyhdistysten jäsenyyttä. Myös metsänhoitoyhdistysten puukaupalliseen asemaan tehtiin tarkennuksia. (Viitala 2006, 304, 398–406.)

Vuoden 2015 alussa Suomessa oli 80 metsänhoitoyhdistystä kattaen maantieteellisesti koko maan. Pohjoisinta Lappia lukuun ottamatta yhdistykset sijoittuvat tasaisesti joka puolelle Suomea. Etelä- ja Lounais-Suomessa on suurempien kaupunkien keskittymistä johtuen keskimäärin hieman enemmän metsänhoitoyhdistyksiä kuin muualla Suomessa. (Metsänhoitoyhdistys 2015c.) Yhdistysten lukumäärä on pienentynyt 2000-luvulla merkittävästi metsänhoitoyhdistysten yhteenliittymien vuoksi, sillä vuonna 2000 metsänhoitoyhdistyksiä oli vielä 214 kappaletta (Viitala 2006, 412).

Metsänhoitoyhdistyksillä on ollut vahva asema etenkin metsänhoidollisten palveluiden tuottajana. Tulevaisuudessa yksityiset metsäpalveluyritykset ovat kuitenkin vahvistamassa asemaansa kilpailussa hoitotöiden toteutuksesta lakimuutosten myötä. (Viitala 2006, 418.) Metsänhoitoyhdistykset tarjoavat jäsenilleen myös neuvontaa ja koulutusta, sekä auttavat esimerkiksi metsäverotukseen liittyvissä asioissa. Lisäksi metsänhoitoyhdistykset laativat metsäsuunnitelmia, puunmyyntisuunnitelmia ja avustavat metsänomistajaa puukaupan toteutuksessa esimerkiksi valtakirjakaupan avulla. (Metsänhoitoyhdistys 2015b.)

Lakimuutosten myötä yhdistysten asema metsänomistajien kokonaisvaltaisena edunvalvojana niin paikallisella kuin alueellisella tasolla korostuu entisestään. Metsänhoitoyhdistykset muun muassa tilastoivat ja seuraavat puun hintakehitystä, sekä eri ostajien puun katkontaa ja korjuun toteutusta. Näitä tietoja hyödynnetään esimerkiksi puukaupan kilpailutuksessa. Myös ympäristö- ja kaavoitusasioiden valmistelu on osa metsänhoitoyhdistysten tekemää metsänomistajien edunvalvontatyötä. (Metsänhoitoyhdistys 2015b.)

Metsänhoitoyhdistysten jäsenten metsät kuuluvat PEFC-metsäsertifioinnin piiriin (Metsänhoitoyhdistys 2015b). PEFC-sertifikaatti kertoo metsien olevan kasvatettu kestävyysperiaatetta noudattaen. Sertifikaatit on määritelty kansainvälisessä työryhmässä ja niitä tarkastetaan aina viiden vuoden välein. Suomessa PEFC-sertifikaatti kiinnittää huomiota erityisesti metsäluonnon monimuotoisuuden tärkeitä elinympäristöjä ja vesiä suojelemalla. Lisäksi sertifikaatilla ylläpidetään metsien tuottokykyä sekä yhteen sovitetaan metsätalouden ja luontaiselinkeinojen toimintaa. (Metsähallitus 2015.)

Metsänhoitoyhdistykset ja niiden jäsenet ovat lakimuutosten myötä myös valtakunnallisen edunvalvontajärjestön Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliiton MTK:n jäseniä. Aikaisemmat alueelliset metsänomistajien liitot lakkautettiin vuoden 2015 alusta. MTK:n päätehtävänä on hoitaa metsänomistajien edunvalvontaa niin kotimaan politiikassa kuin kansainväliselläkin tasolla. Se tarjoaa myös kattavasti jäsenetuja eri yhteistyökumppaneiden kanssa, esimerkiksi metsävaikutuksesta sekä virkistyspalveluista. (Metsänhoitoyhdistys 2015b; MTK 2015b.)

3.2 Metsänhoitoyhdistys Sodankylä

Vuonna 1941 perustetun Sodankylän metsänhoitoyhdistyksen toimialue kattaa koko Sodankylän kunnan alueen. Jäsenmäärä vuonna 2014 oli 1384 metsänomistajaa, joiden omistamat metsät kattoivat noin 132 000 hehtaaria Sodankylän yksityismetsien pinta-alasta. Keskimääräinen tilakoko metsänhoitoyhdistyksen

alueella on noin 123 hehtaaria. (Metsänhoitoyhdistys Sodankylä 2013.) Sodankylän metsänhoitoyhdistys työllistää toiminnanjohtajan, kahden aluevastaavan sekä toimistonhoitajan lisäksi metsuriyrittäjiä, koneyrittäjiä sekä puutavara-autoilijoita (Metsänhoitoyhdistys 2015a). Valtuustoon kuuluu vaaleilla valitut 16 jäsentä sekä kymmenen varajäsentä. Hallitus muodostuu puheenjohtajan ja varapuheenjohtajan lisäksi neljästä jäsenestä. (Metsänhoitoyhdistys Sodankylä 2013.)

Yksityismetsien pinta-ala yhdistyksen toimialueella on noin 210 000 hehtaaria. Tästä metsämaan osuus on noin 130 000 hehtaaria sekä kitu- ja joutomaan osuus noin 80 000 hehtaaria. Virallisesti suojeltuja alueita on noin 10 000 hehtaaria. Puuston kokonaistilavuus Sodankylän yksityismetsissä on noin 7,2 miljoonaa kuutiometriä ja keskikasvu on noin 2,3 kuutiometriä hehtaarilla vuosittain. Keskimäärin metsämaan puuston määrä on yhdistyksen alueella noin 64,0 kuutiometriä hehtaarilla. (Metsänhoitoyhdistys Sodankylä 2013.) Puulajijakaumaltaan Sodankylän alue on hyvin mäntyvaltaista (76 %). Koivua alueen puustosta on noin 13 prosenttia ja kuusta noin 11 prosenttia. (Metsänhoitoyhdistys 2015a.)

4 METSÄALAN LAKIMUUTOKSET

4.1 Muutokset metsälaissa

Metsälain muutos astui voimaan 1.1.2014. Metsälain uudistuksella pyritään ohjaamaan metsänomistajaa entistä aktiivisempaan metsänhoitoon ja tällä tavoilla lisätä myös puun tarjontaa puumarkkinoilla. (MMM 2014b.) Samalla lakimuutos mahdollistaa riistanhoidon tehostamisen ja luonnon monimuotoisuuden lisäämisen. Metsänomistajalla on jatkossa entistä paremmat mahdollisuudet hoitaa metsiään omien tavoitteidensa mukaisesti. (MTK 2014.)

Konkreettisin muutos Metsälaissa, joka antaa metsänomistajalle niin vapautta kuin vastuutakin, on uudistuksen ikä- ja läpimittarajojen poistuminen sekä eri-ikäisrakenteisen metsän kasvattamisen mahdollistaminen (MTK 2014). Eri-ikäisrakenteisella metsänkasvatuksella, eli niin sanotulla jatkuvalla kasvatuksella, tarkoitetaan metsänkasvatusta, jossa metsä säilyy jatkuvasti peitteisenä. Eri-ikäisrakenteisessa metsässä voi esiintyä useiden eri kehitysvaiheiden puita ja puulajeja. Kasvatuksessa pyritään suosimaan monipuolisia puulajisuhteita, sekä jättämään hyväkuntoiset puut, joilla on potentiaalia kehittyä laadukkaiksi tukkipuiksi. (Metsäkeskus 2014a.)

Metsälain muutos turvaa myös entistä paremmin metsien ja luonnon monimuotoisuutta. Metsäkorte, muurain- ja lähdekorvet sekä Lapin letot liittyivät lakimuutoksen myötä muiden metsälain arvokkaiden elinympäristöjen joukkoon, joiden käsittely- ja hoitotoimenpiteet suoritetaan varovaisuutta noudattaen ominaispiirteitä muuttamatta. (MMM 2014b.)

4.2 Muutokset metsänhoitoyhdistyslaissa

Syksyllä 2013 eduskunta hyväksyi muutoksia Metsänhoitoyhdistyslakiin (MMM 2014a). Muutokset tulivat voimaan 1.1.2015 metsänhoitomaksun poistumista koskevaa päätöstä lukuun ottamatta, joka astui voimaan jo vuoden 2014 alusta.

Tällöin viimeinen veroluontoinen metsänhoitomaksu koski vuotta 2013 ja se perittiin vuoden 2014 lopussa. Jatkossa metsänhoitoyhdistykset rahoittavat toimintaansa jäsenmaksuilla sekä liiketoiminnastaan saamalla tuotoilla. (MTK 2015a.)

Lakimuutosten tarkoituksena on edistää kilpailua eri metsätalouden toimijoiden välillä, parantaa kannattavuutta metsätaloudessa, sekä lisätä metsänomistajien valinnanvapautta metsätalouden edunvalvontaan liittyen. Metsänomistaja voi jatkossa irtisanoutua metsänhoitoyhdistyksen jäsenyydestä tai liittyä jäseneksi milloin tahansa. Jäsenyyden edellytyksenä on kuitenkin, että henkilön on täytettävä laissa esitetty metsänomistajan määritelmän. Lain mukaan metsänomistaja on henkilö, joka omistaa kalenterivuoden alkaessa kiinteistön, joka käsittää metsätalouteen käytettävissä olevaa maata tai hänellä on pysyvä hallintaoikeus metsään. Metsänomistajia voivat olla luonnolliset henkilöt tai tuloverolaissa tarkoitetut yhteisöt, yhtymät tai yhteisetuudet. Esimerkiksi yhteismetsän jäsenet voidaan hyväksyä myös metsänhoitoyhdistysten jäseniksi. (MMM 2014a.)

Jatkossa metsänhoitoyhdistykset voivat tuottaa metsätalouden ja puukaupan palveluita samalla tavalla kuin muutkin yhdistykset, koska liiketoimintaa koskevat rajoitukset poistuivat lakimuutoksen myötä (MTK 2015a). Yhdistyslain (503/1989) mukaan yhdistysmuoto ei sovellu elinkeino- eikä ansiotoiminnan harjoittamiseen. Tällöin metsänhoitoyhdistysten täytyy muiden yhdistysten tavoin harjoittaa liiketoimintaa siihen sopivassa yhteisö- tai yhtiömuodossa, eli osakeyhtiönä tai osuuskuntana. (MMM 2014a.)

Yhdistykset voivat tarjota palveluita myös muille kuin jäsenilleen tai vaihtoehtoisesti rajoittaa palveluita koskemaan vain jäseniään. Metsänhoitoyhdistykset voivat myös hinnoitella palvelunsa vapaasti, ja esimerkiksi tarjota jäsenilleen palveluita edullisemmin kuin muille. (MTK 2015a.) Lakimuutoksen myötä metsänhoitoyhdistyksillä on myös mahdollisuus laajentaa toimialuettaan lähialueille tai jopa valtakunnalliseksi. Aikaisemmat metsäkeskusten tekemät päätökset metsänhoitoyhdistysten toimialueista raukeavat. (MMM 2014a.)

5 TUTKIMUSAINEISTO JA MENETELMÄT

Toteutin opinnäytetyöni tutkimusmuodoltaan empiirisenä, eli havainnollistavana tutkimuksena. Tutkimusaineiston keruu tapahtui metsänomistajille kohdistettavana kyselytutkimuksena, joka on laadultaan kvantitatiivinen, eli määrällinen tutkimus. Tutkimus on niin sanottu kokonaistutkimus, koska se kohdistetaan kaikille metsälain koulutustilaisuuksiin osallistuville henkilöille. (Heikkilä 2008, 16, 33.)

Tiedonkeruumenetelmänä käytetty kyselylomake oli puolistrukturoitu, sillä halusin kyselyn vastausten olevan helposti käsiteltävässä muodossa, mutta antaa vastaajille mahdollisuuden myös omien ajatusten ilmaisemiseen. Puolistrukturoidussa kyselyssä suurin osa kysymyksistä on strukturoituja, eli vastausvaihtoehdot ovat valmiina. Mukana on kuitenkin kysymyksiä, joissa on esimerkiksi vastausvaihtoehto jokin muu, johon vastaaja saa itse määritellä sisällön. Puolistrukturoidussa kyselyssä voi esiintyä myös avoimia kysymyksiä. Opinnäytetyöni kyselytutkimuksessa avoimia kysymyksiä ei käytetty vapaa sana-osiota lukuun ottamatta. (Tilastokeskus 2015.)

Metsänomistajille laatimastani saatekirjeestä (Liite 1) tuli esille kyselyn tarkoitus, sekä vastausten käyttötarkoitus metsänhoitoyhdistyksen toiminnan kehittämiseen. Lisäksi saatekirje kertoi metsänomistajien vastausten luottamuksellisuudesta, ja ettei yksittäisen metsänomistajan vastaukset selviä tutkimustuloksista. Kyselylomakkeen (Liite 2) laadinnassa käytin apuna Sodankylän metsänhoitoyhdistyksen toimihenkilön ehdottamia aihealueita sekä kyselyrunkoa. Käytin apuna myös vastaavia aiemmin suoritettuja tutkimuksia. Kyselylomake testattiin muutamilla metsänomistajilla, jonka jälkeen muokkasin vielä kysymysten asettelua. Pyrin pitämään kyselyn mahdollisimman lyhyenä ja rakenteen selkeänä, jotta metsänomistajien keskittyminen ja motivaatio vastaamiseen säilyisi hyvänä.

Päätin toteuttaa toimeksiantajani ehdotuksesta kyselytutkimuksen uuden metsälain koulutustilaisuuksien yhteydessä tutkimuksen luotettavuuden parantamiseksi. Tällöin kyselyyn vastanneilla metsänomistajilla olisi ajantasaista tietoa metsäalan lakimuutoksista, sekä mahdollisuus pyytää kysymyksiin selvennystä

toimeksiantajani edustajilta. Koulutustilaisuudet olivat kohdistettu kaikille Sodankylän Metsänhoitoyhdistyksen alueen yksityisille metsänomistajille. Niistä tiedotettiin paikallislehdessä, sekä jokaiselle metsänhoitoyhdistyksen jäsenelle lähetettiin henkilökohtainen kutsu tilaisuuksiin.

Koulutustilaisuuksia järjestettiin yhteensä kahdeksan kappaletta eri puolilla Sodankylän kunnan aluetta maaliskuussa 2014. Niistä kaksi oli Sodankylän kirkonkylässä ja kuusi Sodankylän sivukylissä: Vuotsossa, Kelujärvellä, Kieringissä, Syväjärvellä, Raudanjoella ja Vaalajärvellä. Valitut sivukylät sijaitsevat eri puolilla Sodankylän kuntaa, ja kyselyllä saatiin näin hyvin tavoitettua koko toiminta-alueen metsänomistajia. Kyselyn luotettavuuden kannalta alueellinen kattavuus oli tärkeää, sillä esimerkiksi aktiivisena poronhoitoseutuna tunnetun Vuotsan alueen metsänomistajien tavoitteet voivat erota merkittävästi Sodankylän kirkonkylällä asuvien metsänomistajien tavoitteista. Koulutustilaisuudet käsittelivät pääasiassa metsälain ja metsänhoitoyhdistyslain muutoksia. Vastauksia tilaisuuksista kertyi yhteensä 134 kappaletta.

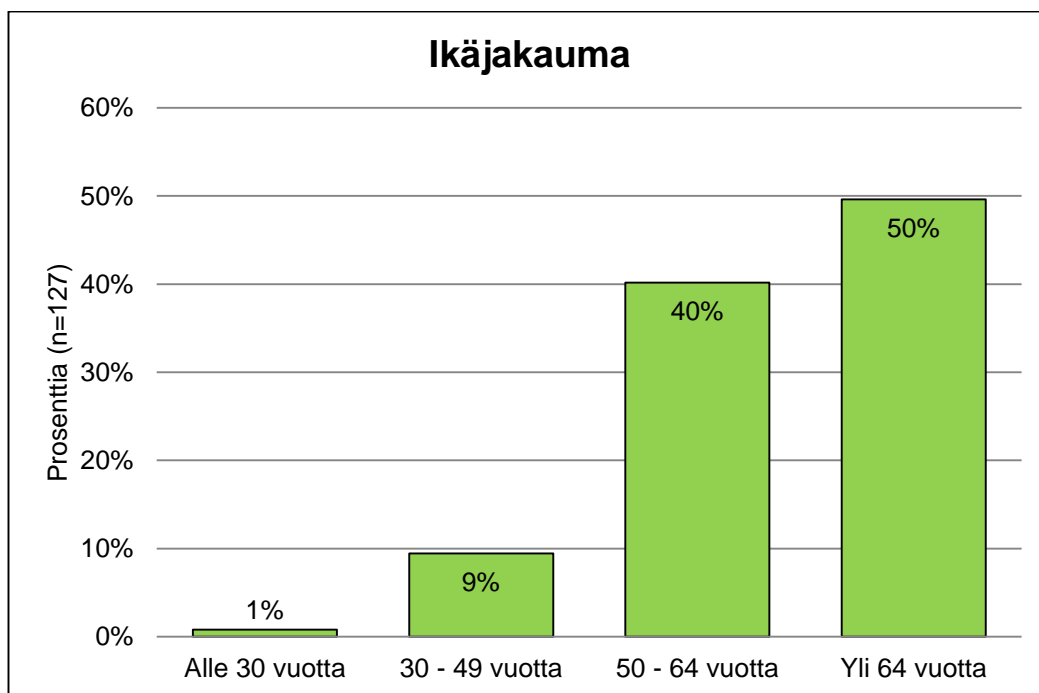
Vastausten käsittelyssä siirsin vastaukset ensin Excel-taulukkolaskentaohjelmaan, ja siitä edelleen SPSS-tilastokäsittelyohjelmaan. Laadin opinnäytetyöksäni esiintyvät kuviot Excelillä selkeyden ja helppokäyttöisyyden takia. Ristiintaulukoinnit suoritin SPSS-tilastokäsittelyohjelmalla. Ristiintaulukoinnin avulla selvitin eri muuttujien välisiä yhteyksiä ja miten ne vaikuttivat toisiinsa (Heikkilä 2008, 210).

6 TUTKIMUSTULOKSET JA NIIDEN TARKASTELU

6.1 Vastaajien taustatiedot

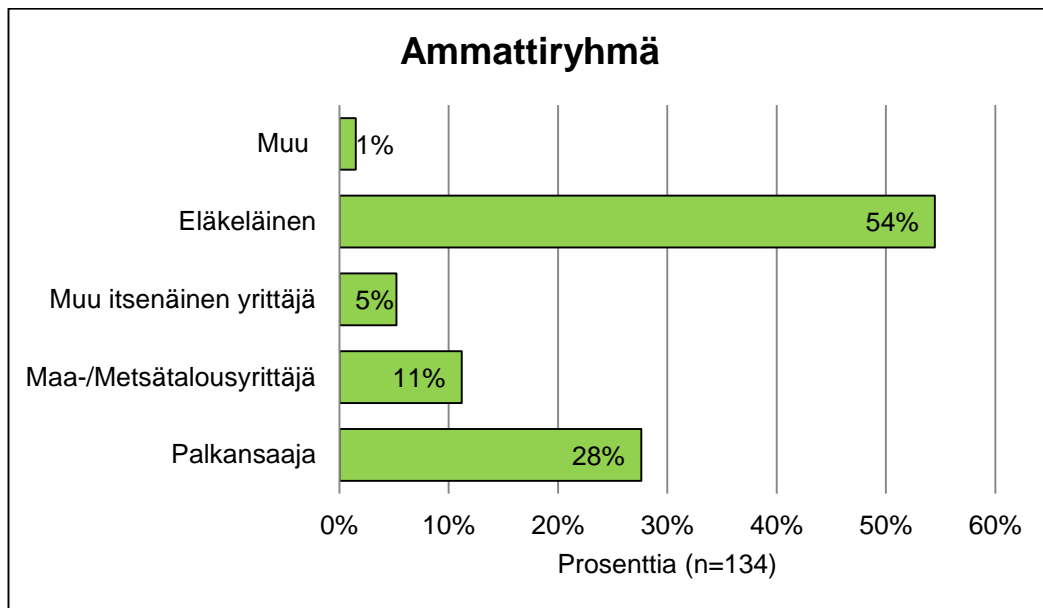
Kyselyyn vastanneista (n=134) metsänomistajista suurin osa (82 %) oli miehiä ja vain noin viidennes (18 %) naisia. Noin 67 prosenttia vastaajista asui metsätalansa yhteydessä ja vajaa neljännes (24 %) muualla Sodankylän kunnan alueella. Yhdeksän prosenttia vastanneista asui toisella paikkakunnalla.

Suomalainen metsänomistaja 2010 – tutkimuksessa todettu metsänomistajakunnan ikääntyminen (Hänninen ym. 2011, 5, 23) on havaittavissa myös kyselyyn vastanneista Sodankylän metsänhoitoyhdistyksen alueen metsänomistajista. Kuvio 1. nähdään, että yli 64-vuotiaiden metsänomistajien osuus oli 50 prosenttia ja kaikkien yli 50-vuotiaiden osuus peräti 90 prosenttia kyselyyn vastanneista. Sukupuolten välillä ei ollut havaittavissa merkittävää eroa ikäjakaumassa. Kyselyyn vastanneiden metsänomistajien keski-ikä oli noin 62 vuotta.

Kuvio 1. Ikäjakauma

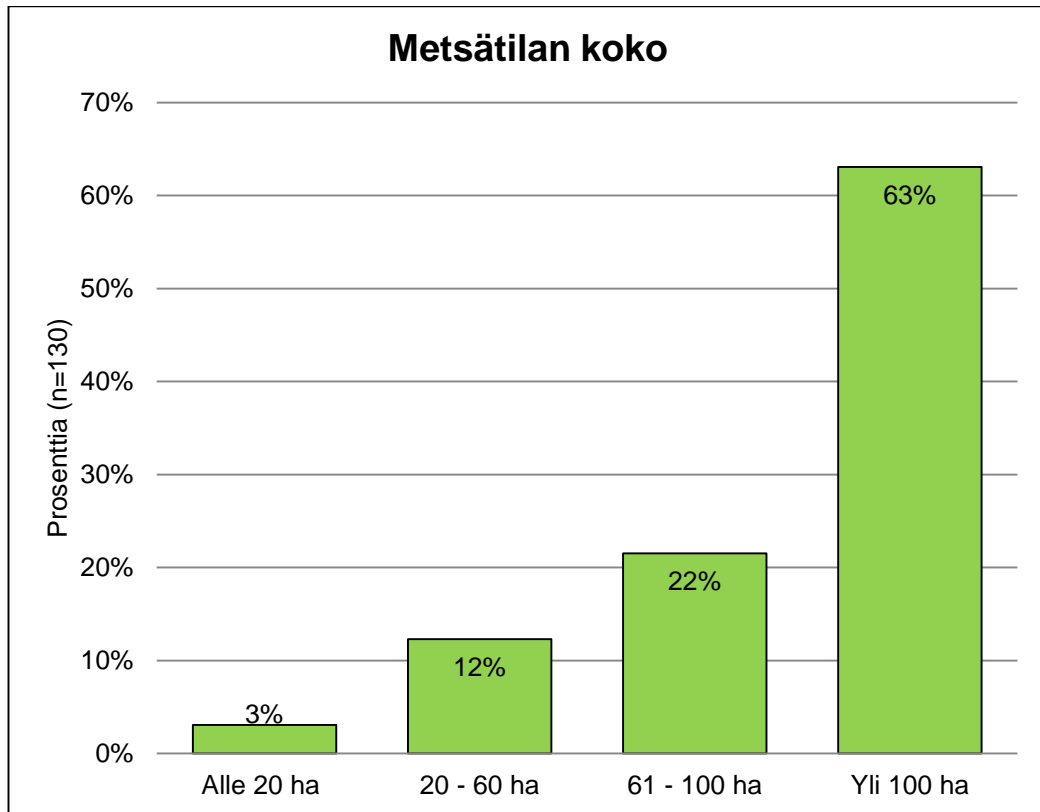
Kuviosta 2. ilmenee vastanneiden metsänomistajien ammatillinen jakautuminen, mikä heijastelee myös aikaisemmin mainittua metsänomistajien ikääntymistä. Yli puolet vastaajista oli eläkeläisiä. Vajaa kolmannes vastaajista oli palkansaajia ja reilu kymmenys maa- tai metsätalousyrittäjiä. Muiden alojen itsenäisiä yrittäjiä oli vastaajista viisi prosenttia. Ammattiryhmäkseen valitsi kohdan muu noin prosentti vastaajista, ja he määrittelivät sen porotalouden harjoittajaksi.

Kuvio 2. Ammattiryhmä

Kyselyyn vastanneiden metsänomistajien metsätilojen kokoluokkajakauma on nähtävissä Kuviossa 3. Suurin osa vastaajista omisti yli 100 hehtaarin metsätilan, mikä soveltuu hyvin alueen keskimääräiseen yksityismetsälön kokoon (123 ha) (Metsänhoitoyhdistys 2015a). Noin viidennes vastaajista omisti 61–100 hehtaarin metsätilan ja vain noin 15 prosenttia alle 60 hehtaarin metsätilan.

Toisin kuin Hännisen ym. tutkimuksessa (Hänninen ym. 2011, 17) eläkeläisten omistamien metsätilojen keskimääräinen koko on suuri, sillä 60 prosenttia omisti yli sadan hehtaarin tilan. Näin myös metsäalallisesti eläkeläisten omistamien metsien osuus on merkittävä. Tämä on tärkeä huomio ajatellen tulevaisuutta ja metsien paikoin pikaista periytymistä tuleville sukupolville.

Kuvio 3. Metsätilan koko

Kaikkiaan 73 prosentilla vastanneista (n=123) oli tilallaan voimassa oleva metsäsuunnitelma. Suuren yli sadan hehtaarin tilan omistajista peräti 80 prosentilla oli voimassa oleva metsäsuunnitelma, kun taas esimerkiksi keskisuurten 61–100 hehtaarin tilan omistajista vain 65 prosentilla oli voimassa oleva metsäsuunnitelma.

Myös ammattiaseman ja metsäsuunnitelman ajantasaisuuden välillä on havaittavissa selvä riippuvuus. Maa- tai metsätalousyrittäjistä peräti 93 prosentilla oli tilallaan voimassa oleva metsäsuunnitelma. Palkansaajilla vastaava luku oli 79 prosenttia. Eläkeläisistä taas vain noin 66 prosentilla oli ajantasainen metsäsuunnitelma.

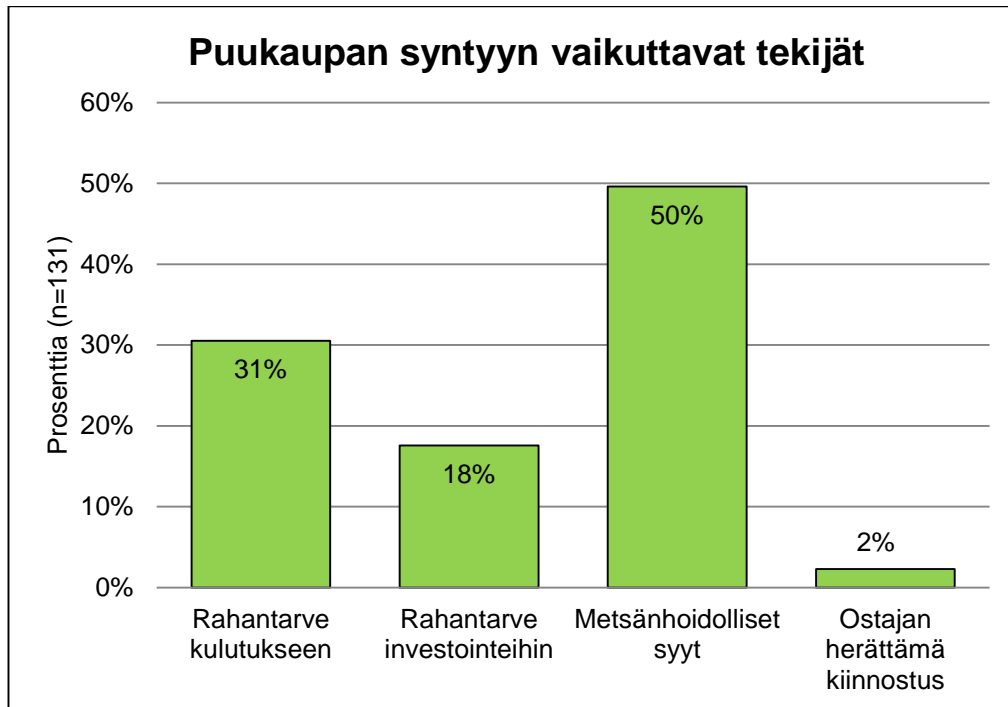
6.2 Puukaupallinen toiminta

Vastaajien (n=129) puunmyyntiaktiivisuus jakautui tasaisesti eri ajanjaksoille. Noin puolet vastaajista vastasi myyvänsä puuta 1–5 vuoden välein ja puolet noin kymmenen vuoden välein tai harvemmin. Noin 58 prosentilla vastaajista oli kulu-
nut alle viisi vuotta viimeisimmästä puukaupasta ja 84 prosentilla alle kymmenen vuotta. Vastaajien voidaankin sanoa edustavan puukaupallisesti aktiivisia met-
sänomistajia.

Puunmyyntiaktiivisuuteen vaikuttaa merkittävästi omistajan ammattiasema sekä metsäsuunnitelman voimassaolo. Maa- ja metsätalousyrittäjät myyvät muita ryh-
miä selvästi aktiivisemmin puuta, mikä on huomattavissa myös Haltian ym. tutki-
muksesta (Haltia ym. 2011, 28). Tutkimuksen mukaan noin 80 prosenttia maa- ja
metsätalousyrittäjästä sanoo todennäköisesti tekevänsä puukauppaa seuraavan
viiden vuoden aikana. Palkansaaajista ja muun kuin maa- tai metsätalouden yrit-
täjistä peräti 41 prosenttia myy Sodankylän alueella puuta harvemmin kuin kym-
menen vuoden välein.

Metsänomistajista, jolla ei ole tilallaan ajantasaista metsäsuunnitelmaa noin kol-
mannes myi puuta harvemmin kuin kymmenen vuoden välein ja neljännes noin
kymmenen vuoden välein. Vastaavasti metsäsuunnitelman omistavista metsän-
omistajista yli puolet (55 %) myivät puuta viiden vuoden välein tai tiheämmin.
Myös Haltian ym. tutkimuksessa (Haltia ym. 2011, 28) on havaittavissa samoja
piirteitä, kun noin 70 prosenttia metsänomistajista, joilla on metsäsuunnitelma,
myy todennäköisesti puuta seuraavan viiden vuoden aikana.

Kuviosta 4. ilmenee vastaajien puukaupan syntyyn eniten vaikuttavat tekijät. Puo-
let vastaajista kertoi metsänhoidollisten tarpeiden vaikuttavan eniten puunmyyn-
tipäätökseen. Rahantarve joko investointeihin tai jokapäiväiseen kulutukseen oli
tärkein puukaupan syntyyn vaikuttava tekijä 49 prosentille vastaajista.

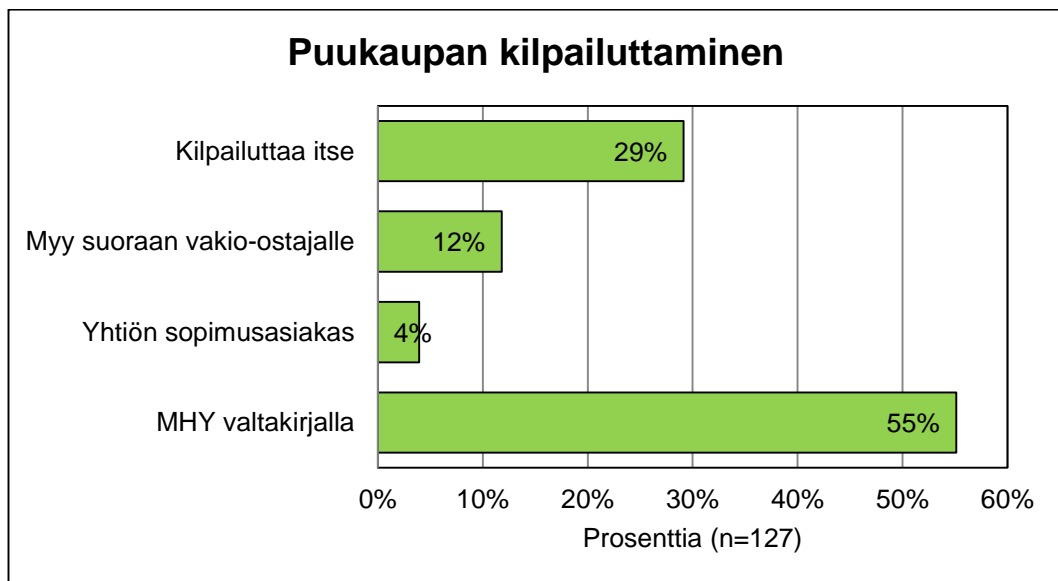

Kuvio 4. Puukaupan syntyyn vaikuttavat tekijät

Yksityismetsien puunmyyntipäätökseen johtavia tekijöitä tarkastelevassa tutkimuksessa metsänomistajat ovat listanneet vaikuttavimmaksi tekijäksi puukauppapäätöksessä puun hinnan. Peräti 92 prosenttia pitää tukkipuun ja 85 prosenttia kuitupuun hintaa merkittävänä vaikuttajana puunmyyntipäätöstä tehdessä. Metsänhoidollisten syiden vaikutusarvo on myös suuri, kuten opinnäytetyönikin tuloksissa ilmenee. Haltian ym. tutkimukseen vastanneista 81 prosentille metsänhoidolliset syyt vaikuttavat paljon puukauppapäätökseen. Rahantarpeella oli puolestaan paljon vaikutusta noin puolille vastanneista. (Haltia ym. 2011, 31.)

Haltian ym. tutkimuksessa metsäammattilaisten suositukset, joka voidaan osittain verrata tutkimuksessani esiintyvään ostajien herättämään kiinnostukseen, vaikuttivat paljon 70 prosentille metsänomistajista (Haltia ym. 2011, 31). Tämä poikkeaa merkittävästi saamistani tuloksista, joissa ostajan herättämä kiinnostus oli tärkeä puukaupan syntyyn vaikuttava tekijä vain prosentille vastaajista. Kuitenkin 67 prosenttia vastanneista (n=133) toivoi metsänhoitoyhdistyksen kertovan enemmän hakkuumahdollisuuksista.

Puukaupan kilpailuttaminen tapahtui vastaajien keskuudessa yleisimmin (55 %) metsänhoitoyhdistyksen kautta valtakirjakaupalla. Kuvion 5. mukaan toiseksi yleisin keino on kilpailuttaa puukauppa itse, jonka valitsi 29 prosenttia vastaajista. Vain neljä prosenttia vastaajista kertoi olevansa jonkin yhtiön sopimusasiakas ja reilu kymmenys myyvän suoraan vakio-ostajalleen.

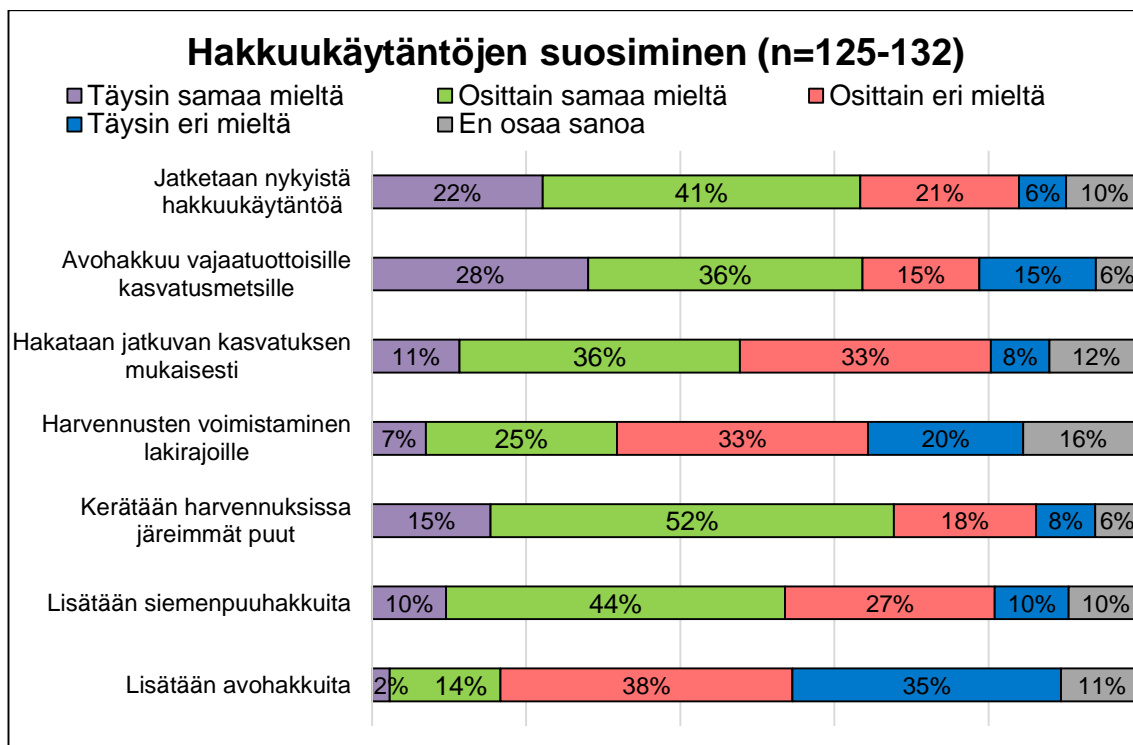
Kuvio 5. Puukaupan kilpailuttaminen

6.3 Hakkuukäytäntöjen kehittäminen

Kyselyyn vastanneiden metsänomistajien mielipiteet eri hakkuukäytäntöjen suosiosta ilmenee Kuviosta 6. Selvästi eniten vastustusta herätti avohakkuiden lisääminen, johon peräti 73 prosenttia vastaajista antoi osittain tai täysin eriävän mielipiteen. Myöskään harvennusten voimistaminen lakirajoille ei herättänyt innostusta metsänomistajissa, sillä yli puolet oli eri mieltä ja neljännes vain osittain samaa mieltä.

Eniten positiivisia mielipiteitä herätti avohakkuiden käyttö vajaatuottoisissa kasvatusmetsissä, mistä lähes kaksi kolmasosaa oli vähintään osittain samaa mieltä. Järeimpien puiden keräämisestä harvennuksissa oli osittain samaa mieltä noin

puolet ja täysin samaa mieltä 15 prosenttia vastaajista. Etenkin pienten ja keski-suurten alle sadan hehtaarin tilojen omistajien keskuudessa tämä vaihtoehto sai runsaasti kannatusta. Myös nykyisen hakkuukäytännön jatkaminen sai kannatusta peräti 63 prosentilta vastaajista.

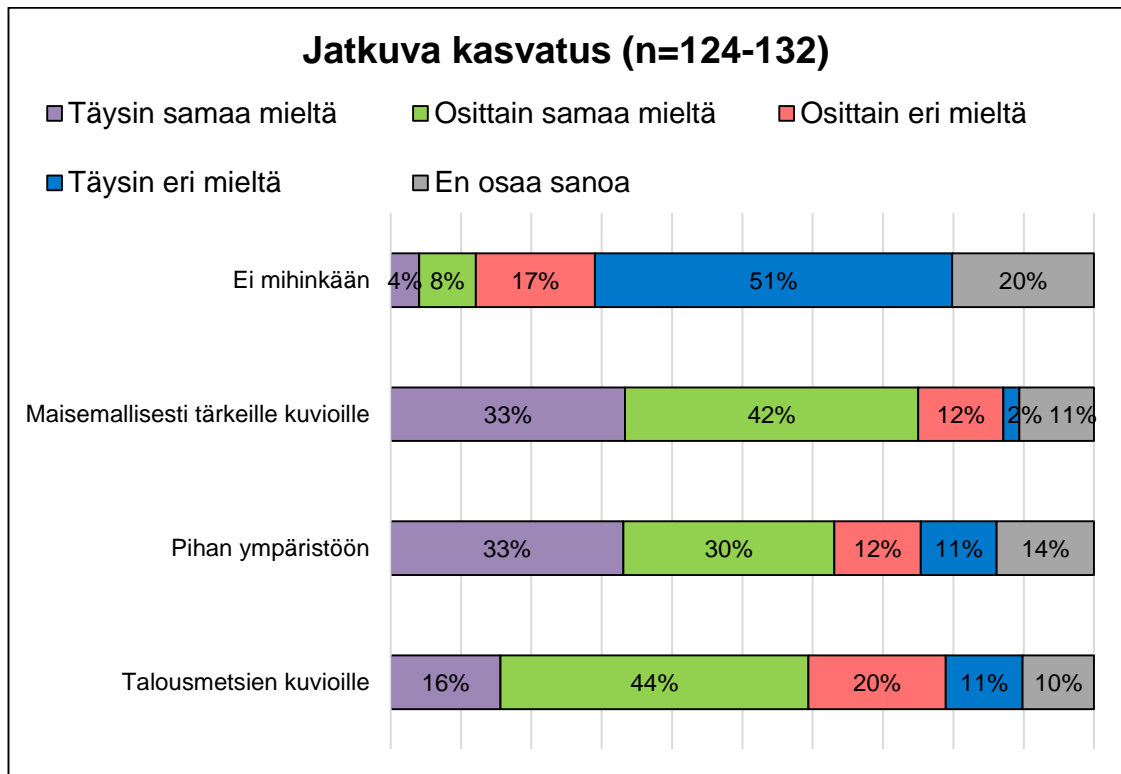

Kuvio 6. Hakkuukäytäntöjen suosiminen

Tuloksista onkin selvästi nähtävissä, että metsänomistajat suosivat metsissään enemmän kevyempiä hakkuuvaihtoehtoja, jotka ylläpitävät metsän peitteellisyyttä ainakin osittain. Lakimuutosten tuoreus voi osaltaan vaikuttaa siihen, että suuri osa vastaajista kannattaa nykyisessä hakkuukäytännössä pidättäytymistä.

Kuvio 7. ilmentää metsänomistajien mielipiteitä lakimuutosten mahdollistaman metsikön jatkuvan kasvatuksen soveltuvuudesta eri kohteille. Toisin kuin Haltian ym. tutkimuksessa (Haltia ym. 2011, 57) metsänomistajat eivät vieroksu jatkuvan kasvatuksen käyttöä lähes kokonaan, sillä 68 prosenttia vastanneista pitää jatkuvaa kasvatusta soveltuvana ainakin jollekin kohteelle. Eniten kannatusta saivat jatkuvan kasvatuksen käyttö maisemallisesti tärkeillä kuvioilla sekä pihan ympä-

ristössä. Talousmetsien kohdalla metsänomistajien mielipiteet olivat hieman epävarmempia, sillä kolmannes valitsi kielteisen ja lähes puolet vain osittain yhtenevän näkökannan.

Kuvio 7. Jatkuvan kasvatuksen soveltuvuus

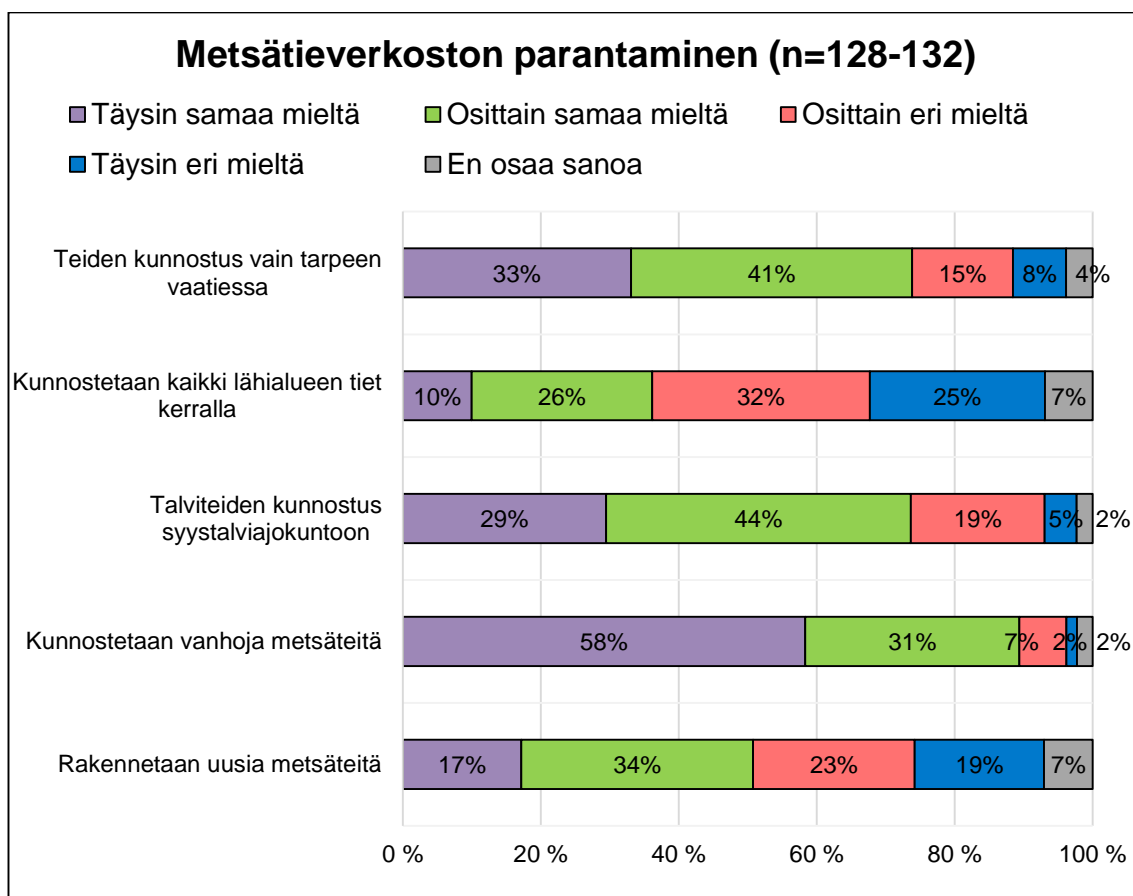
Suometsille yli puolet (53 %) vastanneista metsänomistajista (n=133) suosittelivat normaalia kasvatushakkuuta sekä kunnostusojitusta tarvittaessa. Myös varovaiset poimintahakkuut (16 %) sekä avohakkuu ja sen yhteydessä ojien entisöinti (22 %) saivat jonkin verran kannatusta vastaajien keskuudessa. Suometsien lepoon jättämistä puolestaan kannatti ainoastaan yhdeksän prosenttia vastaajista.

Syrjäisten tai muuten huonojen kulkuyhteyksien päässä olevien palstojen käsittelyssä nousi voimakkaimmin esille kaksi vaihtoehtoa. Puolet vastaajista (n=133) olivat sitä mieltä, että edellä mainituille kohteille tulisi jatkossa soveltaa nykyisiä hakkuukäytäntöjä. Noin 40 prosenttia vastaajista taas käsittelisi palstat siten, ettei uusia hakkuuta tarvittaisi lähimpään 20 vuoteen. Avohakkuu tai kokonaan lepoon jättäminen eivät saaneet kannatusta yhteensä kuin noin kymmeneltä prosentilta metsänomistajista.

6.4 Metsätieverkoston parantaminen

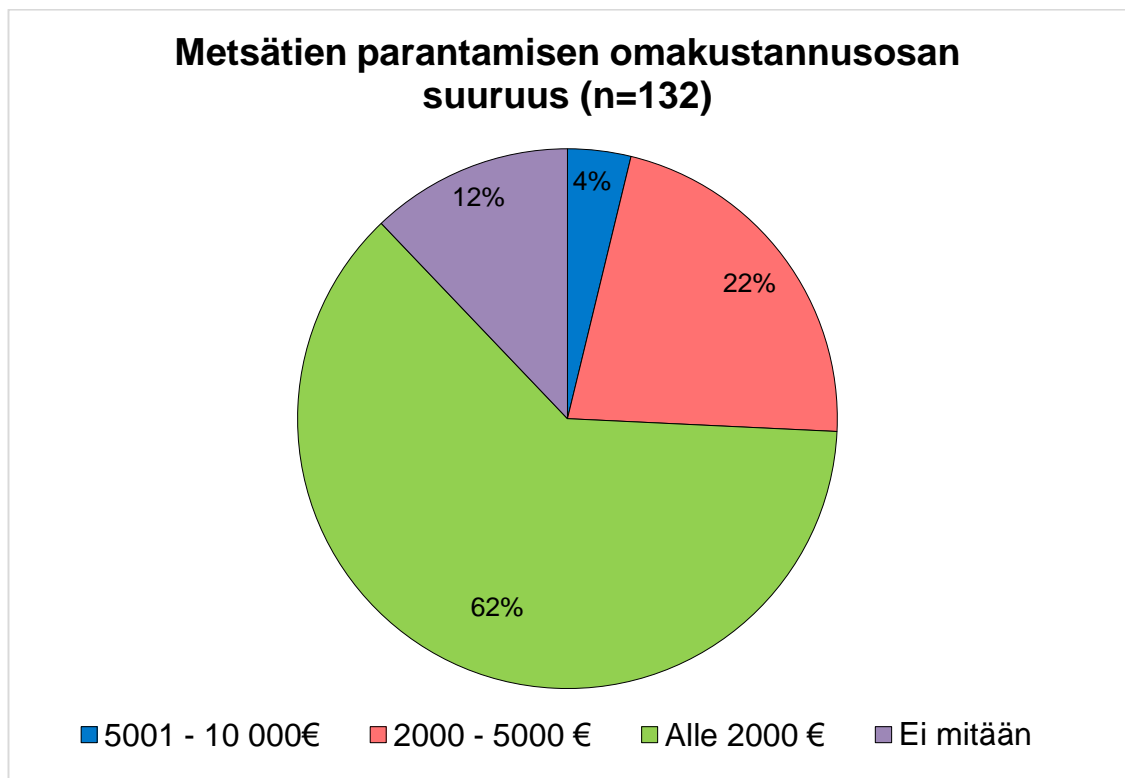
Metsätieverkoston parantamiskeinoja koskevassa kysymyksessä nousi kannatukseltaan selvästi esille kolme mielipidettä, jotka voi nähdä Kuviosta 8. Kyselyyn vastanneista metsänomistajista peräti 89 prosenttia oli osittain tai täysin samaa mieltä, että vanhoja metsäteitä tulisi kunnostaa. Vastaavasti uusien metsäteiden rakentamisesta samaa mieltä oli vain puolet vastaajista. Myös talviteiden kunnostaminen syystalviajokuntoon sai kannatusta vastaajilta, kun 73 prosenttia oli osittain tai täysin samaa mieltä.

Metsänomistajista 74 prosenttia oli osittain tai täysin samaa mieltä, että metsäteitä tulisi kunnostaa vain tarpeen vaatiessa. Metsänomistajat eivät pitäneet hyvänä ratkaisuna tiestöparannusten keskittämistä kaikille lähialueen teille samalla kertaa, sillä yli puolet antoi kielteisen näkökannan kyseiseen vaihtoehtoon.

Kuvio 8. Metsätieverkoston parantaminen

Kuvion 9. mukaan suurin osa vastaajista olisi valmis maksamaan omista varoistaan alle 2000 euroa metsätiestön parantamisesta. Reilu viidennes voisi maksaa 2000–5000 euroa ja vain neljä prosenttia 5000–10 000 euroa. Kukaan vastanneista ei ollut valmis maksamaan yli 10 000 euroa. Noin kymmenes metsänomistajista ei osallistuisi ollenkaan metsäteiden parantamiseen omin varoin.

Kuvio 9. Metsätien parantamisen omakustannusosan suuruus

Omakustannusosan laskuttamisesta mielipiteet jakautuivat tasan etukäteen laskutuksen sekä työn etenemisen mukaan laskutuksen välillä (49 %). Jälkikäteen laskuttamista kannatti vain kaksi prosenttia vastaajista (n=132). Peräti 74 prosenttia oli sitä mieltä, että omakustannusosuuden maksu pitäisi kerryttää tielinjan hakkuista siltä osin mitä tuloja kertyy. Koko omakustannusosan rahoittamista tielinjan hakkuutuloista ja loppuosaa metsänomistajan palstalta kannatti vain reilu neljännes (26 %) metsänomistajista.

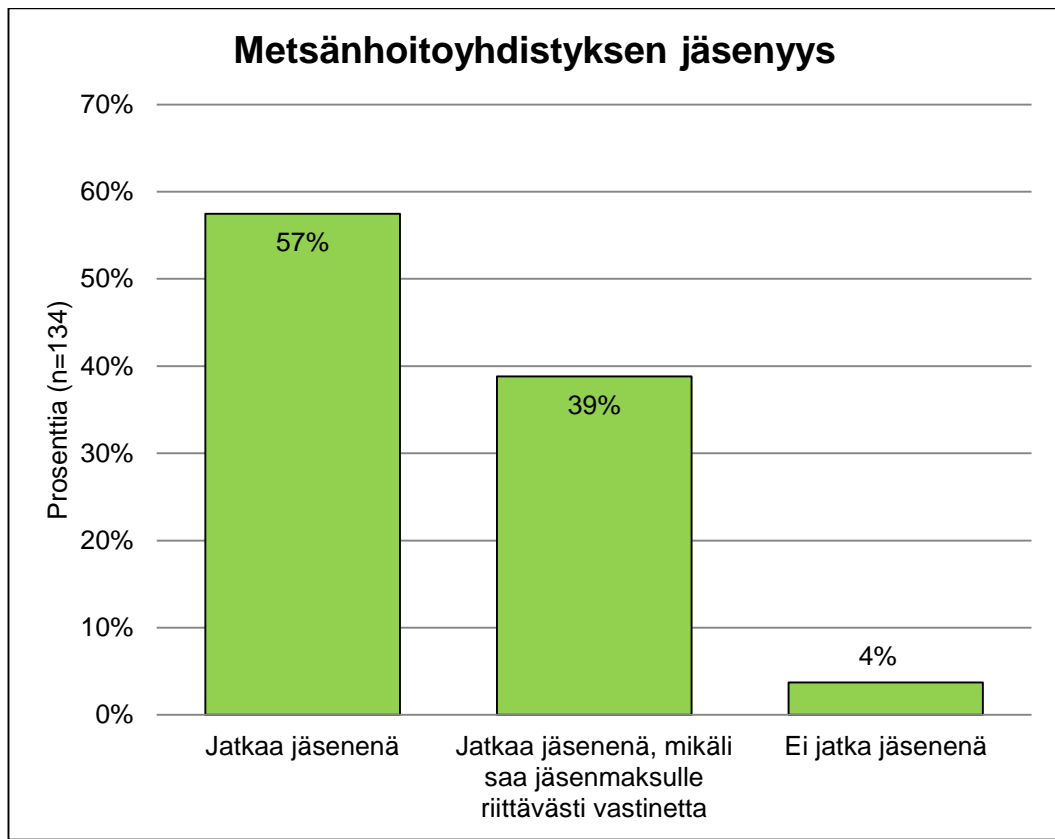
6.5 Metsänhoitoyhdistyksen palvelut ja jäsenyys

Metsänhoitoyhdistysten tarjoamia palveluita metsänomistajat (n=134) pitivät kaikkia jollain asteella tärkeinä. Esille nousivat etenkin metsäsertifiointijärjestelmän jäsenyys, metsäneuvontapalvelut sekä metsänomistajien yleinen edunvalvonta, joita kaikkia hieman yli 60 prosenttia vastanneista piti erittäin tärkeänä ja kolmannes melko tärkeänä. Vähiten tärkeänä palveluna metsänomistajat pitivät metsäveroilmoituksen täytössä avustamista, johon 17 prosenttia vastasi kohtiin melko merkityksetön tai täysin merkityksetön.

Ristiintaulukoinneissa kuitenkin selvisi, että metsänhoitoyhdistyksen tarjoamia palveluita osittain tai täysin merkityksettöminä pitävät metsänomistajat olivat lähes kaikki lopettamassa jäsenyytensä ja siirtymässä käyttämään muiden toimijoiden palveluita. Myöskään jäsenyyttään vielä empivät metsänomistajat eivät pitäneet kaikki palveluita kovin tärkeinä.

Kyselyssä kartoitettiin pienimuotoisesti myös metsänomistajien aikoja metsänhoitoyhdistyksen jäsenyyden suhteen (Kuvio 10.), kun lakimuutoksen myötä jäsenyys muuttui vapaaehtoiseksi vuoden 2015 alusta. Yli puolet kyselyyn vastanneista metsänomistajista aikoi jatkaa tulevaisuudessakin metsänhoitoyhdistyksen jäsenenä. Noin 39 prosenttia vastaajista jatkaa jäsenenä, mikäli katsovat saavansa jäsenmaksun suuruuteen nähden tarpeeksi vastinetta. Neljä prosenttia vastaajista ei aio jatkaa jäsenenä vaan siirtyvät käyttämään muiden toimijoiden palveluita.

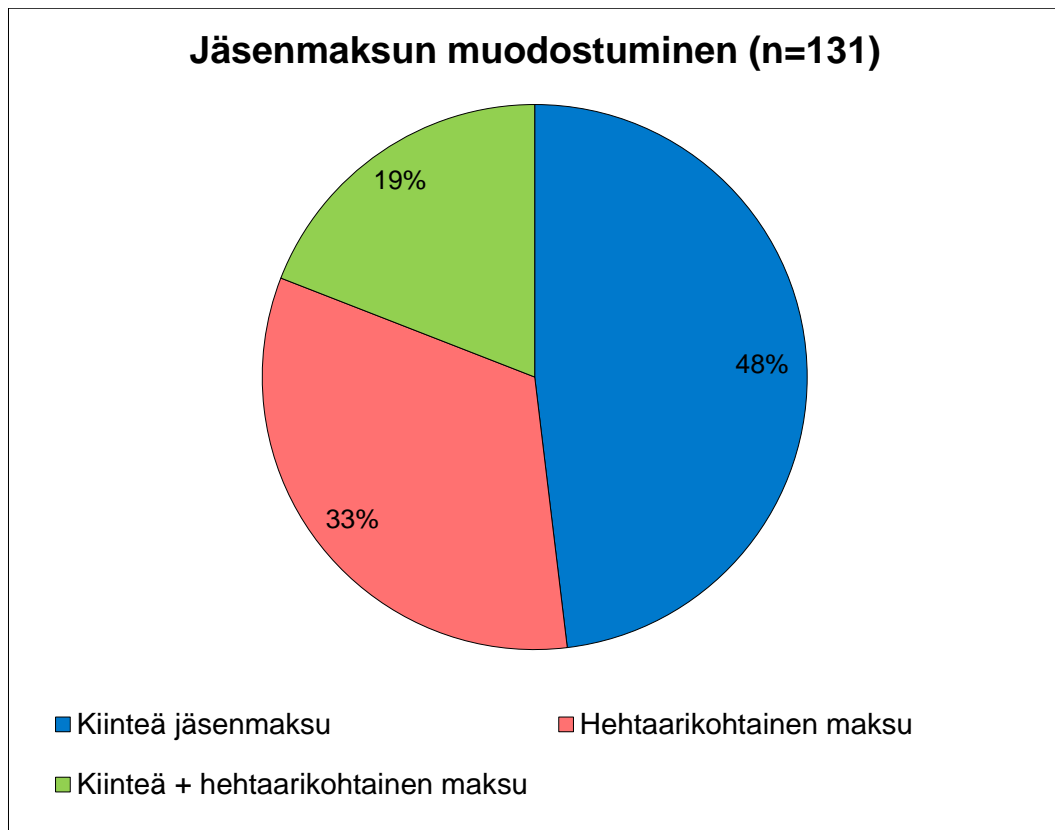
Ristiintaulukointien mukaan jäsenyyttään jatkavat metsänomistajat omistavat usein keskisuuren tai suuren metsätilan. Jäsenyytensä lopettavat metsänomistajat taas edustivat puukaupallisesti keskimäärin passiivisempia metsänomistajia, joiden tilakoko oli usein keskisuuri tai sitä pienempi. Myös jäsenyyttään empivät metsänomistajat olivat puukaupallisesti passiivisempia.

Kuvio 10. Metsänhoitoyhdistyksen jäsenyys

Lähes puolet vastanneista metsänomistajista kannatti jäsenmaksuksi kiinteää perusmaksua tilakoosta riippumatta (Kuvio 11.). Kolmannes vastaajista oli taas metsäpinta-alan suuruudesta riippuvan hehtaarikohtaisen maksun kannalla. Vain viidennes vastaajista oli sitä mieltä, että jäsenmaksun pitäisi muodostua sekä kiinteästä perusmaksusta että hehtaarikohtaisesta maksusta.

Ristiintaulukoinneista oli havaittavissa, että kiinteää jäsenmaksua kannattivat eniten suurtilojen (yli 100 ha) omistajat, joille hehtaarikohtainen maksu toisi runsaasti lisäkustannuksia. Pelkkää hehtaarikohtaista maksua kannattivat taas pienien ja keskisuurten tilojen omistajat. Vuoden 2015 alusta lakimuutosten myötä Sodankylän metsänhoitoyhdistyksen jäsenmaksu muodostuu perusmaksusta sekä hehtaarikohtaisesta maksusta.

Kuvio 11. Jäsenmaksun muodostuminen

7 JOHTOPÄÄTÖKSET

Opinnäytetyön tekeminen oli mielenkiintoinen ja opettavainen prosessi, joka vaati hetkittäin runsaasti kärsivällisyyttä. Ennen opinnäytetyöprosessia en osannut kuvitella, kuinka paljon työtä kyselytutkimuksen suorittaminen vaatisi. Jo pelkästään selkeän ja toimivan kyselylomakkeen laatiminen vaati paljon työtä, mikä nopean aikataulun puitteissa oli haastavaa. Kaiken kaikkiaan prosessista sai paljon uutta oppia tulevaisuutta ajatellen: tekstinkäsittely- ja taulukkolaskentaohjelman perusteellinen hallinta sekä kirjallinen ulosanti parantuivat, teoretieto metsätaloudesta ja tilastollisista menetelmistä lisääntyi huomattavasti sekä oman ajankäytön suunnittelu kehittyi.

Muutamia korjattavia seikkoja kyselylomakkeen toteutuksessa ilmeni myöhemmin tuloksia analysoidessa, mutta kaiken kaikkiaan olen tyytyväinen. Muun muassa koulutustilaisuuteen osallistumispaikkakunta olisi ollut hyvä kartoittaa, jolloin vastaajien alueellinen jakautuminen olisi ilmennyt tarkemmin. Sain kuitenkin myöhemmässä vaiheessa käsiini osallistujalistat, joista ilmeni koulutustilaisuuksien kohtalaisen tasainen osallistujamäärä. Myös inhimillisistä virheistä (esim. näppäilyvirheet) tai tilasto-ohjelmien käyttöongelmista johtuvia vääristymiä tuloksissa voi esiintyä, muttei merkittävästi. Saavutin kuitenkin asetetut tavoitteet, joten mielestäni työ on onnistunut.

Saavutettuja tuloksia ei voida täysin yleistää koskemaan kaikkia Sodankylän metsänhoitoyhdistyksen toimialueen yksityisiä metsänomistajia, sillä koulutustilaisuuksiin osallistuneet edustivat pääasiassa melko aktiivisia metsänomistajia. Koulutustilaisuuksien maantieteellinen jakautuminen eri puolille kunnan aluetta kuitenkin paransi tulosten luotettavuutta.

Opinnäytetyöni tavoitteena oli tuottaa Sodankylän metsänhoitoyhdistykselle tietoa metsänomistajien puukauppakäytännöistä ja mielipiteistä rajattuja aihealueita kohtaan. Työstä saatavan tiedon avulla metsänhoitoyhdistys pystyy jatkossa kehittämään toimintatapojaan sekä metsänomistajille kohdistuvaa markkinointia si-

ten, että vuotuisten hakkuiden määrää saataisiin lisättyä lähemmäs hakkuusuunnitetta. Työ rajattiin käsittelemään toimeksiantajani mielestä tärkeimpiä aihe-alueita: metsänomistajien näkemyksiä metsätieverkoston parantamisesta sekä metsäalan lakimuutosten vaikutuksista niin hakkuukäytäntöihin kuin metsänhoitoyhdistyksen palveluihin ja jäsenyyteen.

Henkilökohtaiseksi tavoitteekseni asetin saada tarkemman käsityksen kotikuntani Sodankylän yksityismetsätalouden tilasta, sekä tutustua metsäalan lakimuutosten luomiin mahdollisuuksiin metsänkasvatuksessa sekä hakkuukäytännöissä. Ennakoon tiesin lakimuutosten sisällöstä vain keskeisimmät seikat, mutta viitekehystä laatiessani pääsin sisäistämään lakimuutokset yksityiskohtaisemmin. Kyselytutkimuksen tulokset ja niiden analysointi taas antoivat minulle kattavasti tietoa Sodankylän yksityismetsien ja omistajakunnan rakenteesta, sekä metsänomistajien puukaupan ja metsänkasvatuksen tavoitteista sekä toimintatavoista.

Hakkuukäytännöistä avohakkuiden lisääminen tai voimakkaat harvennukset eivät miellyttäneet metsänomistajia, vaan he suosivat enemmän kevyempiä hakkuuvaihtoehtoja. Myös metsänhoidollisten syiden korostuminen puukauppapäätöstä tehdessä kertoo metsänomistajien arvomaailmasta, kuinka metsä nähdään yhä monipuolisempänä ympäristönä eri käyttömahdollisuuksineen eikä pelkästään rahanlähteenä. Metsänomistajasta riippuen kasvatushakkuita ja uudistusketjuja suunniteltaessa voitaisiinkin pyrkiä metsikön ainakin osittaisen peitteellisuuden ylläpitämiseen ja suosia luontaisia uudistamiskeinoja mikäli mahdollista. Merkittävä huomio oli myös avohakkuun suosiminen vajaatuottoisille kasvatusmetsille, mikä mahdollistaa jatkossa puuntuotannon tehostamisen.

Metsänomistajien myönteinen suhtautuminen jatkuvaan kasvatukseen yllätti minut positiivisesti. Vastauksista oli huomattavissa myös pientä epävarmuutta kyseistä kasvatusmenetelmää kohtaan, ja koulutustilaisuuksien tarjoama informaatio kaipaisikin vielä tuekseen käytännön esimerkkikohteita. Uskonkin, että jatku-

van kasvatuksen kohteiden yleistyttyä maisemassa, yhä useampi metsänomistaja on valmis soveltamaan sitä niin maisemallisesti herkillä kohteilla kuin talousmetsien kuvioillakin.

Metsätieverkoston parantamistoiveet kohdistuivat pääasiassa vanhojen teiden kunnostamiseen, mikä Sodankylän kunnan alueella onkin ymmärrettävää. Vanhoja metsäteitä on runsaasti, ja ne ovat paikoin pienilläkin toimenpiteillä korjattavissa ajokuntoisiksi. Nykyisten ilmasto-olojen vallitessa lumi tulee entistä myöhemmin syksyllä, pakkasten kuitenkin vallitessa ja jäädyttäen maapohjaa. Tämän vuoksi talviteitä olisikin mahdollisuuksien mukaan järkevää kunnostaa myös syystalviajokuntoon.

Kuten opinnäytetyön tuloksista ilmeni, teitä tulisi kuitenkin kunnostaa vain tarpeen vaatiessa. Metsänomistajien omakustannusosuuden ei toivota kasvavan liian suureksi, eikä oman palstan hakkuista olla valmiita rahoittamaan omakustannusosuutta. Tielinjan hakkuutulot eivät kuitenkaan aina kata kaikki kustannuksia. Teiden korjaukset on jatkossakin järkevää ajoittaa puukauppojen yhteyteen, jolloin kuljetus- ja kalustokustannuksia saadaan vähennettyä koneiden ollessa jo valmiina alueella.

Lakimuutoksista huolimatta, varsinaista jäsenkatoa ei tutkimuksen perusteella ole odotettavissa. Metsänhoitoyhdistykset ovat vuosien varrella vakiinnuttaneet asemansa metsänomistajien edunvalvojina ja palveluntarjoajina, eikä moni metsänomistaja koe tarpeellisena etsiä uutta väylää hoitaa metsiään. Monipuoliset ja kattavat palvelut, erityisesti metsäsertifiointijärjestelmän jäsenyys, neuvontapalvelut sekä yleinen edunvalvonta ovat metsänomistajien mielestä tärkeitä ja houkuttelevat heitä pysymään asiakkaina. Vaikka liiketoiminnallisten rajoitteiden poistuminen sekä kilpailun lisääntyminen luovat haasteita metsänhoitoyhdistyksille, avautuu samalla uusia mahdollisuuksia luoda entistä vahvempia asiakassuhteita. Erilaisten jäsenetuuksien kehittäminen sekä toiminta-alueen laajentaminen ovat mahdollisuuksia joihin metsänhoitoyhdistyksen kannattaa perehtyä toimintaa kehittäessään.

Merkittävä huomio opinnäytetyöni tuloksissa on metsäsuunnitelman suuri merkitys. Niin puukaupallisesta kuin metsänhoidollisesta näkökulmasta tarkasteltuna, metsäsuunnitelman omistavat metsänomistajat ovat aktiivisempia kuin ne, joilla ei ole metsäsuunnitelmaa. Kun ajatellaan metsänhoitoyhdistyksen tavoitetta kasvattaa vuotuista hakkuumäärää, olisi niin metsäammattilaisella kuin metsänomistajalla parempi käsitys hakkuumahdollisuuksista ajantasaisen metsäsuunnitelman avulla. Etenkin eläkeläismetsänomistajille metsäsuunnitelman koostaminen olisi ensiarvoisen tärkeää, sillä Sodankylän kunnan alueella he ovat suurin omistajaryhmä niin lukumäärällisesti kuin pinta-alallisestikin. Silloin myös tuleville metsänomistajille olisi valmiina ajantasaiset hoito-ohjeet sekä tieto metsätilansa arvosta.

Opinnäytetyöni kokonaisuutta tulosten ja pohdintojen kautta tarkasteltuna päädyin nostamaan esille seuraavat johtopäätökset:

- Metsäsuunnitelmien markkinointia tulee tehostaa etenkin eläkeläismetsänomistajien keskuudessa.
- Jatkuvalle kasvatuksella on potentiaalia metsänomistajien tietämyksen lisääntyä, mutta yleisesti kevyempiä ja metsikön peitteellisyttä ylläpitäviä kasvatus- ja hakkuuvaihtoehtoja suositaan.
- Metsätieverkoston parannuksissa tulee keskittyä vanhojen teiden kunnostamiseen sekä syys/talviajokuntoisten teiden muodostamiseen.
- Metsänhoitoyhdistysten palvelutarjontaa ei tarvitse välttämättä lisätä, mutta esimerkiksi jäsenetujärjestelmän kehittäminen voisi houkutella metsänomistajia jäsenyyteen.

Vastaavanlaisia tutkimuksia olisi järkevää tehdä esimerkiksi kymmenen vuoden kuluttua, jolloin lakimuutosten tuomat uudet käytännöt ovat vakiintuneet ja metsänomistajien tietotaito aiheista on lisääntynyt. Etenkin jatkuvan kasvatuksen käytön yleistymistä ja uudistusrajojen poistumisen vaikutusta niin sanotusti enenaikaisten uudistushakkuiden määrään olisi mielestäni mielenkiintoista ja hyödyllistä tutkia tulevaisuudessa tarkemmin.

LÄHTEET

- Airaksinen, P. 2008. Raakapuumarkkinoiden toiminta. Teoksessa S.Rantala (toim.) Tapion Taskukirja. 25. uudistettu painos. Hämeenlinna: Metsäkustannus Oy, 361–368.
- Haltia, E., Horne, P., Hänninen, H. & Rämö, A-K. 2011. Yksityismetsien puun-
tarjonta – Puunmyyntipäätökseen vaikuttavat tekijät. Pellervon taloudellisen
tutkimuslaitoksen raportteja 226. Viitattu 14.4.2015 [http://www.ptt.fi/doku-
mentit/rap226_0303111606.pdf](http://www.ptt.fi/dokumentit/rap226_0303111606.pdf).
- Heikkilä, T. 2008. Tilastollinen tutkimus. Helsinki: Edita Prima Oy.
- Hirsch, F. & Schmithüsen, F. 2010. Private Forest Ownership in Europe. Ge-
neva Timber and Forest Study Paper 26. United Nations Economic Commis-
sion for Europe. Viitattu 25.4.2015 [http://www.unece.org/fileadmin/DAM/tim-
ber/publications/SP-26.pdf](http://www.unece.org/fileadmin/DAM/timber/publications/SP-26.pdf).
- Horne, P., Mäkijärvi, L., Rämö, A-K. & Toivonen, R. 2009. Suomalaisen met-
sänomistajan profiili vuonna 2030. Pellervon taloudellisen tutkimuslaitoksen
raportteja 221. Helsinki.
- Hämäläinen, E. 2010. Yksityistien parantaminen – Suunnittelun ja toteuttamisen
perusteet. Helsinki: Suomen tieyhdistys. Viitattu 28.3.2015 [http://www.tieyh-
distys.fi/binary/file/-/id/3/fid/103](http://www.tieyh-
distys.fi/binary/file/-/id/3/fid/103).
- Hänninen, H., Karppinen H. & Leppänen, J. 2011. Suomalainen metsänomistaja
2010. Metlan työraportteja 208. Metsäntutkimuslaitos. Viitattu 28.3.2015
<http://www.metla.fi/julkaisut/workingpapers/2011/mwp208.pdf>.
- Kiviniemi, M. 2006. Puukauppa, valmistelu – sopimus – puutavaran mittaus. Hä-
meenlinna: Metsäkustannus Oy.
- Laki metsänhoitoyhdistyksistä 10.7.1998/534.
- MMM = Maa- ja metsätalousministeriö 2015. Kamera –tukijärjestelmä lähetetty
notifioitavaksi komissioon. Viitattu 25.3.2015 [http://www.mmm.fi/fi/index/etu-
sivu/metsat/hankkeet_tyoryhmat/Metsataloudentukienkokonaisuudistus.html](http://www.mmm.fi/fi/index/etu-
sivu/metsat/hankkeet_tyoryhmat/Metsataloudentukienkokonaisuudistus.html).
- 2014a. Laki metsänhoitoyhdistyksistä muuttui. Viitattu 25.3.2015
[http://www.mmm.fi/fi/index/etusivu/metsat/hankkeet_tyoryhmat/metsanhoi-
toyhdistyslaki.html](http://www.mmm.fi/fi/index/etusivu/metsat/hankkeet_tyoryhmat/metsanhoi-
toyhdistyslaki.html).
- 2014b. Uusi metsälaki voimaan vuoden 2014 alusta. Viitattu 25.3.2015
[http://www.mmm.fi/fi/index/etusivu/metsat/hankkeet_tyoryhmat/Metsa-
laki.html](http://www.mmm.fi/fi/index/etusivu/metsat/hankkeet_tyoryhmat/Metsa-
laki.html).

MTK = Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto 2015a. Metsänhoitoyhdistyslaki. Viitattu 16.4.2015 http://www.mtk.fi/metsa/metsapolitiikka/Kotimaan_metsapolitiikka/fi_FI/metsanhoitoyhdistyslaki/.

– 2015b. Metsänomistajien järjestö. Viitattu 27.4.2015 http://www.mtk.fi/metsa/metsanomistajat/fi_FI/Metsanomistajien_jarjesto/.

– 2014. Metsälaki. Viitattu 25.3.2015 http://www.mtk.fi/metsa/metsapolitiikka/Kotimaan_metsapolitiikka/fi_FI/metsalaki/.

Metsä Forest 2015. Jäsenedut. Viitattu 27.4.2015 <http://www.metsaforest.fi/jasenedut/Pages/Default.aspx>.

Metsähallitus 2015. Metsäsertifiointi. Viitattu 20.3.2015 <http://www.metsa.fi/sivustot/metsa/fi/metsatalous/metsasertifiointi/sivut/default.aspx>.

Metsäkeskus 2014a. Eri-ikäisrakenteinen metsänkasvatus. Viitattu 17.3.2015 http://www.metsakeskus.fi/eri-ikaisrakenteinen-metsankasvatus#.VS9_evmsUuN.

– 2014b. Metsäautotiet. Viitattu 28.3.2015 http://www.metsakeskus.fi/metsaautotiet#.VS9_fvmsUuO.

– 2014c. Metsätalouden tuet. Viitattu 25.3.2015 http://www.metsakeskus.fi/metatalouden-tuet#.VS9_kvmsUuN.

Metsänhoitoyhdistys 2015a. Metsänhoitoyhdistys Sodankylä. Viitattu 20.3.2015 <http://www.mhy.fi/sodankyla/esittely>.

– 2015b. Tietoa metsänhoitoyhdistyksistä. Viitattu 20.3.2015 <http://www.mhy.fi/metsanhoitoyhdistykset/tietoa-metsanhoitoyhdistyksista>.

– 2015c. Metsänhoitoyhdistykset. Viitattu 7.5.2015 <http://www.mhy.fi/metsanhoitoyhdistykset>.

Metsänhoitoyhdistys Sodankylä. 2013. Vuoden 2013 toimintakertomus.

Peltola, A. (toim.) 2015. Puukauppa kävi keskimääräistä vilkkaampana vuonna 2014. Viitattu 8.4.2015 <http://www.metla.fi/metinfo/tilasto/puukauppa/2014/12/>.

Peltola, A. (toim.) 2014a. Metsävarat. Metsätilastollinen vuosikirja 2014. Viitattu 23.3.2015 http://www.metla.fi/metinfo/tilasto/julkaisut/vsk/2014/vsk14_01.pdf.

Peltola, A. (toim.) 2014b. Puukauppa. Metsätilastollinen vuosikirja 2014. Viitattu 20.3.2015 http://www.metla.fi/metinfo/tilasto/julkaisut/vsk/2014/vsk14_04.pdf.

Rämö, A-K. & Tilli, T. 2006. Puukauppatapojen tuleva kehitys. Pellervon taloudellisen tutkimuslaitoksen työpapereita 83. Helsinki.

Stora Enso 2015. Puukaupan bonusjärjestelmä. Viitattu 20.3.2015
<http://www.storaensometsa.fi/puukaupan-bonusjarjestelma/>.

Tiekunta 2015. Sanasto. Viitattu 28.3.2015 <http://www.tiekunta.fi/sanasto/>.

Tieyhdistys 2015. Tieyhdistyksen yksityistiepalvelut. Viitattu 28.3.2015
<http://www.tieyhdistys.fi/yksityistiet/>.

Tilastokeskus 2015. Puolistrukturoitu haastattelu. Viitattu 12.4.2015
<https://www.stat.fi/virsta/tkeruu/04/02/>.

Viitala, J. 2006. Metsänhoitoyhdistysten 100 vuotta – Miljoonan ihmisen metsäpalvelijaksi. Helsinki: Tietosanoma Oy.

Äijö, A. 2010. Puulle nettiin sähköinen kauppapaikka. Metsäraha 5/2010. Viitattu 20.3.2015 http://www.ruutupaperi.fi/Kultajyva-_ja_metsaraha-arkisto/Metsaraha_52010/.

LIITTEET

Liite 1. Kyselyn saatekirje metsänomistajille

Liite 2. Kyselylomake

Arvoisa metsänomistaja

Yksityismetsien hakkuumäärä Sodankylässä on jäänyt viime vuosina noin 100 000 m³ hakkuusuunnitteen ollessa 150 000 m³. Hakkuumäärät ovat siis vain noin 66 % hakkuusuunnitteesta. Vuotuinen kasvu on peräti 300 000 m³.

Tämän kyselyn tarkoituksena on kartoittaa metsänomistajien mielipiteitä hakkuumahdollisuuksien hyödyntämisestä ja hakkuiden lisäämisen keinoista Sodankylän yksityismetsissä. Kysely toteutetaan osana Lapin Ammattikorkeakoulun metsätalousinsinööriopiskelija Mia-Maria Riipin opinnäytetyötä.

Vastaamalla tähän kyselyyn, autatte Metsänhoitoyhdistys Sodankylää kehittämään toimintaansa siten, että yksityismetsien hakkuumääriä saataisiin lisättyä vuotuista hakkuusuunnitetta vastaavaksi.

Vastaukset käsitellään nimettöminä ja luottamuksellisesti, eikä julkaistavista materiaaleista saa selville yksittäisen vastaajan antamia vastauksia.

Vastauksistanne kiittäen

Mia-Maria Riipi
opiskelija
Lapin Ammattikorkeakoulu
mia-maria.riipi@edu.lapinamk.fi

Teuvo Tapaninen
toiminnanjohtaja
Metsänhoitoyhdistys Sodankylä
teuvo.tapaninen@mhy.fi

Liite 2 1(5)

Merkitse rasti ruutuun jokaisen kysymyksen kohdalle vain yhteen vaihtoehtoon

TAUSTATIEDOT

1) Vastaajan sukupuoli

- ☐ Mies
☐ Nainen

2) Vastaajan syntymävuosi _____

3) Asuinpaikka

- ☐ Asun metsätilani yhteydessä
☐ Asun muualla Sodankylässä
☐ Asun toisella paikkakunnalla

4) Onko tilallanne voimassa olevaa metsäsuunnitelmaa?

- ☐ Kyllä
☐ Ei

5) Ammattiryhmä

- ☐ Palkansaaja
☐ Maa-/Metsätalousyrittäjä
☐ Muu itsenäinen yrittäjä
☐ Eläkeläinen
☐ Muu, mikä _____

6) Metsätilan koko

- ☐ Alle 20 ha
☐ 20 - 60 ha
☐ 61 - 100 ha
☐ Yli 100 ha

PUUKAUPPAA KOSKEVAT TIEDOT

7) Kuinka usein myyt puuta?

- ☐ 1 - 3 vuoden välein
☐ Noin 5 vuoden välein
☐ Noin 10 vuoden välein
☐ Harvemmin

8) Aika viimeisimmästä puukaupasta

- ☐ Alle 1 vuosi
☐ 1 - 5 vuotta
☐ 6 - 10 vuotta
☐ Yli 10 vuotta

9) Puukaupan kilpailuttaminen

- ☐ Metsänhoitoyhdistys valtakirjalla
☐ Olen yhtiön sopimusasiakas
☐ Myyn suoraan omalle vakio-ostajalleni
☐ Kilpailutan puukaupan itse

10) Tärkein puukaupan syntyyn vaikuttava tekijä

- ☐ Rahantarve kulutukseen
☐ Rahantarve investointeihin/sijoituskäyttöön
☐ Metsänhoidolliset syyt
☐ Ostajan herättämä kiinnostus puukauppaan
☐ Muu, mikä _____

HAKKUIDEN LISÄYS UUDEN METSÄLAIN SALLIMALLA HAKKUUTAPOJEN TEHOSTAMISELLA

11) Mitä mieltä olette seuraavista uuden metsälain mahdollistamista hakkuutapojen muutoksista?
Merkitkää jokaisen tekijän kohdalle vain yksi rasti.

Hakkuutapojen kehittäminen	Täysin samaa mieltä	Osittain samaa mieltä	Osittain eri mieltä	Täysin eri mieltä	En osaa sanoa
Lisätään avohakkuita	☐	☐	☐	☐	☐
Lisätään siemenpuuhakkuita	☐	☐	☐	☐	☐
Kerätään harvennuksissa järeimmät puut	☐	☐	☐	☐	☐
Harvennukset voimistetaan lakirajoille	☐	☐	☐	☐	☐
Hakataan jatkuvan kasvatuksen mukaisesti, jää noin 40 - 50 m ³ /ha	☐	☐	☐	☐	☐
Vajaatuottoiset kasvatusmetsät hakataan avohakkuulla	☐	☐	☐	☐	☐
Jatketaan nykyistä hakkuukäytäntöä	☐	☐	☐	☐	☐
Jatkuva kasvatus, jää n. 40 - 50 m³/ha					
Sopii talousmetsien kuvioille	☐	☐	☐	☐	☐
Sopii pihan ympäristöön	☐	☐	☐	☐	☐
Sopii maisemallisesti tärkeille kuvioille	☐	☐	☐	☐	☐
Ei sovellu mihinkään	☐	☐	☐	☐	☐

12) Syrjäisten ja huonojen kulkuyhteyksien päässä olevien metsäpalstojen hakkuut

- ☐ Hakataan kerralla koko metsäpalsta siten, ettei uusia hakkuita tarvita noin 20 vuoteen
- ☐ Hakataan avohakkuulla kaikki kuviot, joista on saatavilla puutavaraa
- ☐ Hakataan nykyisellä hakkuukäytännöllä
- ☐ Jätetään hakkuiden ulkopuolelle

13) Suometisien hakkuut

- ☐ Ojitusalueiden kitumaille avohakkuu ja entisöidään ojat
- ☐ Ojitusalueille varovaista poimintahakkuuta
- ☐ Ojitusalueille normaali kasvatushakkuu ja kunnostusojitus tarvittaessa
- ☐ Ojitusalueet jätetään lepoon

METSÄTIEVERKOSTON PARANTAMISEN VAIKUTUS PUUN MYYNТИIN

14) Mitä mieltä olette seuraavista metsätieverkoston ja sen parantamiseen liittyvistä asioista **puun myynnin lisäämisen kannalta**? Merkitkää jokaisen tekijän kohdalle vain yksi rasti.

	Täysin samaa mieltä	Osittain samaa mieltä	Osittain eri mieltä	Täysin eri mieltä	En osaa sanoa
Uusia metsäteitä pitäisi rakentaa	☐	☐	☐	☐	☐
Vanhoja teitä pitäisi kunnostaa	☐	☐	☐	☐	☐
Talviteitä tulisi kunnostaa syystalviajokuntoon	☐	☐	☐	☐	☐
Kaikki lähialueen tiet pitäisi kunnostaa kerralla	☐	☐	☐	☐	☐
Teitä pitäisi kunnostaa vain tarpeen vaatiessa	☐	☐	☐	☐	☐

15) Maksimikustannusosuus, minkä olisit valmis maksamaan tiestön parantamiseksi

- ☐ Yli 10 000 €
- ☐ 5001 - 10 000 €
- ☐ 2000 - 5000 €
- ☐ Alle 2000 €
- ☐ En mitään

16) Omarahoitusosuuden laskutus

- ☐ Tulisi laskuttaa etukäteen
- ☐ Tulisi laskuttaa työn edistymisen mukaan
- ☐ Tulisi laskuttaa jälkikäteen

17) Omarahoitusosuuden maksaminen

- ☐ Osittainen rahoitus tielinjan hakkuista
- ☐ Koko rahoitus hakkuutuloista tielinjalta ja omistajan palstalta

METSÄNHOITOYHDISTYKSEN TEHTÄVÄT

18) Kuinka tärkeinä koette seuraavat Metsänhoitoyhdistyksen tarjoamat jäsenedut ja palvelut **puun myynnin kannalta**? Merkitkää jokaisen tekijän kohdalle vain yksi rasti.

	Erittäin tärkeä	Melko tärkeä	Melko merkityksetön	Täysin merkityksetön	En osaa sanoa
Metsäsertifiointijärjestelmän jäsenyys	☐	☐	☐	☐	☐
Edustaa metsänomistajaa puukaupassa	☐	☐	☐	☐	☐
Tarjoaa metsäneuvontapalveluita	☐	☐	☐	☐	☐
Tekee metsäsuunnitelmia	☐	☐	☐	☐	☐
Tekee tila-arvioita	☐	☐	☐	☐	☐
Auttaa metsäveroilmoituksen täytössä	☐	☐	☐	☐	☐
Suunnittelee ja toteuttaa metsätie- ja ojitushankkeita	☐	☐	☐	☐	☐
Metsänomistajien yleinen edunvalvonta	☐	☐	☐	☐	☐
Muu, mikä _____	☐	☐	☐	☐	☐

19) Pitäisikö Metsänhoitoyhdistyksen tehdä aktiivisemmin aloitteita hakkuumahdollisuuksista?

☐ Kyllä

☐ Ei

20) Metsänhoitomaksu muuttui vapaaehtoiseksi Metsänhoitoyhdistyksen jäsenmaksuksi

☐ Jatkan Metsänhoitoyhdistyksen jäsenenä

☐ Jatkan jäsenenä, mikäli katson että saan jäsenmaksulle riittävästi vastinetta

☐ En jatka jäsenenä, käytän muita palveluita

21) Jäsenmaksun suuruus

☐ Kiinteä jäsenmaksu (perusmaksu)

☐ Metsäpinta-alan suuruuteen perustuva jäsenmaksu (hehtaarikohtainen maksu)

☐ Perusmaksu + hehtaarikohtainen maksu

Liite 2 5(5)

22) Vapaa sana. Voitte antaa esimerkiksi palautetta, toiveita ja kehitysideoita.

SUURET KIITOKSET VASTAUKSISTANNE!